

Всеукраїнська загально-політична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 18-19 (1696) П'ятниця, 11 травня 2012 р.

Видавець з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

В УКРАЇНІ – БЛИЗЬКО ДВОХ МІЛІОНІВ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ

Про особливості відзначення 67-ої річниці Великої Перемоги, соціальну підтримку ветеранів та їхніх сімей – у розмові кореспондента УКРІНФОРМу з першим заступником голови Державної служби з питань інвалідів та ветеранів Володимиром СІРОШТАНОМ.

— Скажіть, будь ласка, яка кількість ветеранів Великої Вітчизняної війни проживає в Україні? Адже неважко підрахувати, що наймолодшим з них уже має бути майже 90 років... Скільки серед них Герої Радянського Союзу?

— Дійсно, час не шкодує нікого, і всі ветерани тієї війни – люди дуже поважного віку. Героїв Радянського Союзу залишається з нами 34, а також 8 повних кавалерів солдатського Ордена Слави...

Якщо вдаватися до статистики, то, за даними Міністерства охорони здоров'я, в Україні на диспансерному обліку в лікувально-профілактичних закладах станом на початок 2012 року перебувало близько двох мільйонів, а якщо точно, то 1 961 088 ветеранів війни. З них інвалідів війни – 134 354, учасників бойових дій – 223 654, учасників війни – 1 408 553, осіб, які привінчані за пільгами, – 194 527.

(Закінчення на 3-й стор.)

ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ НАГОРОДИ

Якось після чергового мітингу, присвяченого Дню Перемоги, ми з дідусям повернулися додому. Дідусь Абдурешит у своєму парадному костюмі виглядав молодцем. Його піджак прикрашали медалі: «За перемогу над фашистською Німеччиною», «За взяття Відня», «За визволення Праги», «За перемогу над Японією», орден Червоної Зірки, орден Вітчизняної війни II ступеня, «За мужність». Доповнювали ці бойові нагороди велика кількість ювілейних медалей. А ще напередодні 9 травня до нас додому приїжджав військовий комісар Нижньогірського району, який привітав діда з присвоєнням йому чергового офіцерського звання – капітан. Ось такий у мене геройський дідусь!

Було близько опівдня, коли ми повернулися. Нас у дома чекали мої тато, мама і братик Надія. Зазвичай після урочистих заходів, які проходили в центрі селища, де вшановували ветеранів війни, дід приходив додому, де на нього (і усіх нас!) чекав святковий обід. Мама сьогодні розтаралася, стіл був чудовий: салати, закуски, печенья, пиріжки, солодощі поширювали такі смачні аромати, що хотілося спробувати всього потрошку і відразу. Дідусь у мене взагалі не п'є, але в цей день він завжди дозволяв собі сто грамів, як він казав – фронтових...

Дід не любив особливо розповідати про війну. Він казав, що війна – це бруд, запах крові, гару, війна – це розруха, втрата близьких, друзів – однополчан, і згадувати це дуже і дуже важко... Ми, його діти і внуки, знали, що він на війні був двічі поранений.

Але я все ж таки спитав у дідуся:

— Дідуся, ось у тебе стільки орденів і медалей, розкажи нам про найдорожчу для тебе.

— Бекіре, онуку, всі нагороди для мене дорогі, тому що за кожну з них пролита кров. Так просто на війні нагороди ніхто не отримував, — тихо сказав дід. Він на секунду замислився, а потім продовжив...

— У 1941 році, коли почалася війна, мені щойно виповнилося 16 років. Німці дуже швидко просувалися на схід. У листопаді цього ж 1941 року Крим був уже в руках фашистів. Почався важкий час окупації. Люди виживали, як могли. Всі дорослі чоловіки або

були на фронтах, або билися в партизанських загонах. Ми, підлітки і діти, як могли, допомагали батькам. Німцями і поліцаями часто проводилися облави, вони забирали молодь на примусові роботи до Німеччини. У 1943 році я теж потрапив у таку облаву і з групою молодих хлопців і дівчат був відправлений у Німеччину в рабство. Нас привезли в Австрію, у місто Віден. Там був авіаційний завод, куди нас і відправили на роботу. Там я пропрацював до весни 1944 року. Саме в цей час союзники – англо-американські війська посилено бомбили німецькі об'єкти, у місті панувала паніка. Одного разу під час чергового авіанальоту і бомбардування мені з кількома товаришами вдалося втекти...

(Закінчення на 3-й стор.)

МІЙ ДІДУСЬ

У тіні високої осики сидить мій дідусь – Олексій Павлович Прядка. Його сиве волосся куйовдить вітер. Він замірено дивиться віддалі. Перед його очима з кінематографичною швидкістю змінюються картини життя: босоноге дитинство, голодні й холодні роки юності, робота в полі з ранку до вечора, щасливе батьківство (троє дітей), трудові будні на виробництві, радісні й теплі зустрічі з онуками й правнуками (іх у нього восемеро). Як швидко плине час. Моєму дідусові вже 83 роки!

Дідуся, любий мій! Мені так хочеться знову сісти Вам на коліна, як колись бувало в дитинстві, й слухати, слухати...

У моїй уяві з'являється жвавий, з блакитними очима, хвилястим чубом хлоп-

чик. Він, осідлавши голо- вастий соняшник, чимдуж поспішав колгоспними по- лями до селища Мілове, щоб купити медяників на п'ятак, а ввечері сидіти в колі дружної родини за великим столом і їсти смачний куліш.

А ось уж хлопчик-підліток. Скрізь огненно-сізі вибухи гримить канонада. Зі свистом розриваються снаряди. Моторошно ревуть у синьому небі ворожі літаки. Мчать у чорну безвість ешелони. Хлопчика, який став уже за декілька годин по-справжньому дорослим, не лякають страхіття війни. Він поспішає до свого тата, Павла Власовича, на фронт.

Зустріч була недовго. Палкі обіими. Теплі батьківські слова. Куці новини. Солдатська вечера біля баґаття. І знову в путь...

Дідуся, рідний мій! Я люблю Вас! Спасибі Вам за добре серце, ласкаве й щире слово, за те, що завжди могли вислухати й дати необхідну пораду, підтримати в скрутну хвилину, не дати впасті. За те, що до-

несли через роки й передали своїм дітям, внукам і правнукам пам'ять про свого батька – нашого прадідуся, і правду про те чорне лихоліття, від якого він за- слонив нас своїм життям... Низький уклін Вам!

Віра Пальоха зі своїм дідусям Олексієм Павловичем Прядкою

УКРАЇНЦІ
МОІ...

ІВАН
КОЖЕДУБ:
«ГОРДЖУСЯ ТИМ,
ЩО Я –
УКРАЇНЕЦЬ»

стор. 5

МОВА
ПРО МОВУ

МОВА ВІВІСОК
(ВСЕУКРАЇНСЬКЕ
ДОСЛІДЖЕННЯ
«КРИМСЬКОЇ
СВІТЛИЦІ»)

стор. 7

РЯДКИ,
ОБПАЛЕНИ
ВІЙНОЮ...

«АДЖИМУШКАЙ» –
ПОЕМА ПРО
БЕЗСМЕРТНИЙ
ГАРНІЗОН

стор. 8

НА МОГИЛІ

Прадіусеві Павлу
Власовичу Прядці,
який загинув під час
форсування Дніпра
в 1943 р.

Тихо. Вітру не чути,
Десь заснув у траві.
Лихо. Сльози течуть
По обличю вдови.
Квіти червоні кладе
На могилу вона.
Розмову тиху веде
Старенька жінка – вдова:
«Соколе, ясний мій! Де?
Коли тебе зустрічати?
Правнук у тебе росте,
Будемо скоро вінчати...»
У відповідь тиша, і все
Кричить мовчазливо:
«Оце її доля, оце!»
Таке на землі можливо?!

Тихо. Вітру не чути,
Десь заснув у траві.
Лихо. Сльози течуть
По обличю вдови.
Віра ПАЛЬОХА (Прядка),
вчителька
м. Керч

КРИМСЬКА СВІТЛІЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та змінення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта»
«БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована
Міністерством юстиції
України
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 12042-913ПР
від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поганіє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів неєуть автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.

Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЙ:
95006, м. Сімферополь,
вул. Гагаріна, 5,
2-й пов.,
к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф»
вул. Фрунзе, 47-б
м. Київ, 04080

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне
газетно-журнальне
видавництво»
Генеральний
директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1,
тел./факс
(044) 498-23-63
Р/р 37128003000584
в УДКСУ у м. Києві
МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail:
vidavniictvo@gmail.com

«ПЕРЕМОГА У ВЕЛИКІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ВІЙНІ СПРИЯЛА УТВЕРДЖЕННЮ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СУЧASNOGO СВІTU...»

На цьому наголосив Президент України Віктор Янукович під час зустрічі з ветеранами в Києві. «Саме завдяки духовій цілісності наших батьків і дідів, мужності разом з мілосердям стало можливим утвердження тих гуманістичних цінностей, якими зараз пишається цивілізований світ», — підкреслив Глава держави.

Президент зауважив, що українці навіть у найважчі моменти своєї історії зберігали гуманістичне світобачення. «Впевнений, що саме ці цінності нашого народу стали

визначальними на шляху до Великої Перемоги», — зазначив він.

Глава держави привітав ветеранів із наступаючим святотом та подякував їм за внесок у здобуття Перемоги. «Сучасна цивілізація, всі її новітні здобутки, технології та добробут завдячує своїм існуванням простим солдатам і офіцерам, які зламали хребет гітлерівському Третьому рейху. Вам, ветеранам і героям, наш доземний укін і вічна шанба», — сказав Віктор Янукович.

Звертаючись до присутніх на зустрічі дітей, Віктор Янукович закликав їх бути гідними старшого покоління. «Користуйтеся кожною над водою для спілкування з нашими ветеранами. Будьте гідними їх у своїх намірах і вчинках. Плекайте в собі віру в добро і правду. Любіть цю землю так само віддано, як наші батьки і діди, і передавайте цю любов наступним поколінням українців», — на-голосив Глава держави.

Присутні вшанували пам'ять загиблих у роки Великої Вітчизняної війни хвилиною мовчання. На згадку про зустріч було зроблено пам'ятне фото ветеранів із Президентом. Ветерани та-кож отримали в подарунок годинники.

У СЕВАСТОПОЛІ СТВОРЯТЬ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Влада міста-героя Севастополя виступає за відкриття тут Всеукраїнського центру патріотичного виховання молоді. Про це в неділю на святкових заходах із нагоди історичної реконструкції штурму Сапун-гори заявив перший заступник голови Севастопольської міськодержадміністрації Сергій Савенков, передає кореспондент УКРІНФОРМу.

«Севастополь має всі можливості для того, щоб стати центром патріотичного виховання в Україні», — сказав С. Савенков. На його думку, для створення Всеукраїнського центру патріотичного виховання є всі умови. Це і понад 20 тисяч ветеранів війни, які свято зберігають традиції бойового минулого. На території міста-героя нараховується до двох тисяч пам'ятників історії, в основному пов'язаних із першою і другою оборонами Севастополя. Саме тут широку проводиться парад переможців і спільне проходження моряків українського і російського флотів. Севастополь також, за його словами, багато років є традиційним місцем, де проводиться

Міжнародний телерадіофестиваль «Перемогли разом».

Під Севастопolem у травні 1944 року німецько-фашистські війська втратили більше 20 тис. убитими і 24 тис. полоненими. За період з 8 квітня до 12 травня потоплено 191 судно противника з військами і вантажами, при цьому загинули 42 тисячі німецьких військовослужбовців.

Найбільш кровавою битвою в боях за Кримський півострів стала битва за Сапун-гору 7 травня 1944 року, під час якої зав'язалася найдовша рукопашна сутичка — вона тривала більше дев'яти годин.

R. S. Про те, чи значиться у планах створення майбутнього ВСЕУКРАЇНСЬКОГО патріотичного центру добудова єдиної української школи у Севастополі, з якої, власне, й має починатися українське, державницьке, патріотичне виховання молоді, від-родження й утвердження українських духовних цінностей, підняття престижності державної мови, пан Савенков не повідомив...

також страви національної кухні. З музичною програмою на святі виступили країнні вокальні й хореографічні колективи.

У рамках «Хидирлеза» пройшли змагання з кримськотарської боротьби «Куреш»

Зі словами привітання виступили і закордонні гости: віце-прем'єр-міністр Туреччини Алі Бабаджан і Надзвичайний і Повноважний Посол Туреччини в Україні Мехмет Самсар.

Театралізовані вистави розповідали учасникам дійства про історію свята, що символізує прихід весни і початок родючого року.

У виставкових павільйонах міст і районів Криму були представлені предмети побуту, сувеніри і вироби народних умільців із металу, кераміки та інших матеріалів, а

ПОКИ НЕ ПОХОВАНИЙ ОСТАННІЙ СОЛДАТ...

В селищі Завітне з почестями поховали останки 38 воїнів, які загинули в боях за Керч у Великій Вітчизняній війні. Останки 34 радянських солдатів були виявлені в різні часи. Частина — на Ак-Монаї, частина — на Булганаці та в інших місцях боїв Кримського фронту.

Чотирьох солдатів перепохвали: з 1958 року вони покояться в братській могилі в Набережному, але море почало розмивати могилу, тому останки воїнів виришили перенести в Завітне.

НА ТРАВНЕВІ СВЯТА — ДО КРИМУ

Понад 101 тисяча туристів відпочили в Криму з 29 квітня до 3 травня, що на 7,4 % більше, ніж за такий самий період 2011 року. Про це УНІАН повідомили у прес-службі Міністерства курортів і туризму республіки, зазначивши, що рік тому в цей час у Криму побували 94 тисячі відпочивальників.

На травневі свята готелі і оздоровниці півострова залучали туристів новими шоу-програмами, фестивалями і конкурса-ми, екскурсійними турами.

Усього з початку року в Криму відпочило близько 340 тисяч туристів, що на 6,5 % більше, ніж у 2011 році.

ЧОМУ РОСІЯНИ ВИБИРАЮТЬ КРИМ?

Відпочинок на курортах Криму викликає найбільший інтерес у росіян через його доступність, зокрема, при перетині кордону, де не потрібні закордонні паспорти та візи. Про це Курортно-інформаційному центру АРК повідомив генеральний директор Туристичної пошукової системи «Jizo.ru» Сергій Лаврентьев.

«Для поїздок у Крим не потрібен закордонний паспорт. І оскільки вартість відпочинку в Криму не сильно перевищує вартість відпочинку в тій же Туреччині або Єгипті, заради яких доведеться пройти довгу процедуру оформлення документів, — вибір для багатьох стає очевидним», — зазначив він. За словами Лаврентьєва, не останню роль відіграє відсутність мовного бар'єру.

Як повідомляє Курортно-інформаційний центр, російська туристична пошукова система «Jizo» провела аналіз запитів користувачів, що стосуються планів на літній відпочинок у 2012 році. «Столиця Сполученого Королівства визнано країнм місцем для туристів найкомпетентнішою в цьому значенні групою — самими мандрівниками», — заявив офіційний представник портalu. За його словами, у міжнародному дослідженні взяло участь кілька тисяч осіб.

ТУРИСТИ НАЗВАЛИ НАЙКРАЩЕ МІСТО

За підсумками опитування, проведеного серед кількох тисяч туристів популярним порталом TripAdvisor, Лондон названо країнм місцем світу для відвідування у 2012 році.

«Столиця Сполученого Королівства визнано країнм місцем для туристів найкомпетентнішою в цьому значенні групою — самими мандрівниками», — заявив офіційний представник порталу. За його словами, у міжнародному дослідженні взяло участь кілька тисяч осіб.

Успіх Лондона в «конкурсі привабливості» пов'язаний з великою кількістю подій міжнародного значення, які приваблюють у місто величезну кількість туристів: серед них минулорічне королівське весілля принца Уельяма і Кейт Мідлтон, заплановані на цей рік урочистості з нагоди 60-річного ювілею правління королеви, а також XXX літні Олімпійські ігри. Лондон випередив у рейтингу 25 найпривабливіших для туристів міст, у тому числі Нью-Йорк, Париж і минулорічного переможця — Кейптаун. Список складено на основі десятків тисяч відвідувачів, які оцінювали 440 напрямків по всьому світу.

НАЙГІРШЕ ЖИВЕТЬСЯ В КЕРЧІ?

Керч, Макіївка і Слов'янськ посіли три останні місця в рейтингу розвитку міст, який щороку проводить тижневик «Коментарі». Про це на прес-конференції в четвер повідомив шеф-редактор видання Вадим Денисенко.

За його словами, якщо говорити про обласні центри, то найнижче місце в рейтингу посідає Херсон.

А ось до трійки лідерів із розвитку цього року увійшли Кіровоград, Хмельницький і Севастополь.

Нагадаємо, «Коментарі» порівняли 45 найбільших міст України за 25-ма критеріями, що характеризують демографічну ситуацію та безпеку життя, зайнятість, доходи й витрати населення, витрати міських бюджетів, розвиток міської інфраструктури протягом минулого року.

гополуччя і достаток, традиційно відзначається в Криму у перший тиждень травня. У його основі лежать елементи язичництва, обряди вішанування сил природи, а також традиція катання з гори «калаакая». Хлібний коржик, що правильно впав із гори, про-віщає багатий урожай.

Гульнара КУРТАЛІЄВА

(Фото — www.kianews.com.ua)

В УКРАЇНІ – БЛИЗЬКО ДВОХ МІЛІОНІВ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Серед цих людей, які по суті всі – герой, є і визволителі Києва, й Сталінграда, й ті, хто брав Берлін. Конкретні прізвища – самі розумієте, що їх тисячі й тисячі, і тих, які вижили, і величезна кількість тих, які полягли у запеклих боях, – сьогодні можна дізнатися, відкривши Інтернет. Зокрема, увійшовши в пошукувну базу «Меморіал» – узагальнений банк даних про захисників Вітчизни, які загинули чи пропали безвісти в період Великої Вітчизняної війни та повоєнний період. До речі, банер згаданої пошукової бази можна знайти на головній сторінці офіційного веб-сайту нашої Держслужби. Будь-ласка, заходьте на його адресу: www.dsiv.gov.ua.

Чи достатньо, на ваш погляд, держава опікується ветеранами і взагалі своїми літніми громадянами, їхнім здоров'ям, їхнім сім'ям?

Якщо конкретно, то нинішній уряд оперативно приступив до реалізації соціальних ініціатив Президента України, які він чітко окреслив 7 березня. Цілком зрозуміла стурбованість нинішньою владою відсутності довіри нашого суспільства до державної політики у покращенні життя громадян. Особливо тих, які

найбільше потребують допомоги. А це, передусім, люди з обмеженими фізичними можливостями і, ясна річ, ветерани, про яких ви запитуєте. Як бачите, це саме ті категорії, якими опікується наша Держслужба.

Якщо ще конкретніше, то вдвічі більшою є вже майже повністю виплачено щорічну грошову допомогу ветеранам війни, жертвам нацистських переслідувань до 5 травня. Інвалиді війни, залежно від групи інвалідності, отримали від 1720 до 2200 гривень. Скажімо, в міру економічних можливостей виправлено несправедливу диспропорцію у виплатах сім'ям загиблих і померлих від наслідків війни. А нині в Україні проживає близько 170 тисяч членів сімей померлих інвалідів війни. Впродовж травня – грудня вже нинішнього року вони отримають додаток до пенсій – це в середньому по 120 грн. щомісяця.

З 1 травня підвищено пенсії для учасників війни. Затверджено алгоритм постійного підвищення до кінця року розміру пенсій військовослужбовців, які залишили службу. Серед них чимало ветеранів.

– Але звучать зауваження, що все це робиться під вибори...

– Не без цього – будемо реалістами і прагматиками. Але вибори маємо

майже щороку, виборчі перегони – процес практично перманентний. А об'єктивна реальність у тому, що 2010-го ми виходили з кризи і економічно міцнішали, в 2011-му – почали підвищувати соціальні стандарти. Анинього року – пішли виплати. І якщо не буде ніяких форс-мажорів, то вже наступного року закономірним буде бюджет розвитку. Це здоровія у своїй перспективі стратегія.

Якщо чітко визначено, що на початку 2013 року мінімальна пенсія становитиме понад тисячу гривень, то де в цьому популізм? Вже на сьогодні мінімальна зарплата стовідсотково відповідає прожитковому мініму, та-кого не було за всі роки незалежності. Це розумний підхід, коли уряд на основі стабілізації економіки постепенно забезпечує підвищення соціальних стандартів. Це – не авантюра.

Стає зрозумілим, що месидж підвищення соціальних стандартів не має популістської складової. Якщо Прем'єр-міністр запевняє, що цього року ще двічі підвищуватимуться соціальні виплати, то я особисто йому вірю. Щодо віце-прем'єра Сергія Тігіпка, то він узагалі, на моє переконання, залишився в новітній історії України як урядовець, що вперше та з відкритим забралом пішов на здійснення ринково-соціальних реформ. А вибори я розцінена як стимул для посилення і покращення. В тому числі, щодо життя ветеранів Великої Вітчизняної війни...

**Розмову вела
Валентина ПАЩЕНКО**

Сиротою наш став.
А ні в мене, ні в мами
З батька знімка нема...
Нам кричить вечорами
Біла стінка німа.
То, здається, що в небі,
Як зоря зацвіта, —
Батько мій – сивий лебідь,
Вічно в ньому літа.

**Володимир КАПУСТИН
м. Київ**

ЗУСТРИЧ

*Світлій пам'яті батька
Семена Миколайовича,
командира ескадрильї*

Бійці верталися додому,
Змужнілі в полум'ї війни.
Один із них мені, малому,
Сопілку дав із бузини.
Сопілка біла бузинова,
Напевно, непроста була:
На все життя до пісні й слова
Вона мені любов дала.

СОПІЛКА

*Світлій пам'яті матері Галини,
капітана медслужби*

Мама лікувала у шпиталі
Бійців, поранених в боях.
Повно смутку було і печалі
В карих зболених,

добрих очах.

Мама голос дзвінкий,
гарний мала,
Шоб солдати не були сумні,
Ім зворушливо,

ніжно співала

Українські народні пісні.
В мирні роки читати любила
Вона вірші армійські мої.
Першу книжку побачить

хотіла, —

Та не збласла мрія її.
Роки... роки ішли за роками.
Як відомі поетом

вже став, —

Із любов'ю до рідної мами
Я чимало віршів написав.
Не одна вийшла книжка

з віршами...

Біль пекучий у мене в душі:
Прочитати про себе ти, мамо,
Вже ніколи не зможеш вірші.

В ДЕНЬ ПЕРЕМОГИ

*«Ура!» – в День Перемоги
в Умані*

Кричали дорослі й ми,

діти малі.

Полеглим каштані задумані
Враз засвітили свічки на гіллі.

А безногі, безрукі мовчали...

У мами текла слюза по щоці.

В чорній хустці

в скорботній печалі

Стояла з похоронкою в руці.

БАТЬКО МІЙ

Батька кликало небо,
Вище хмар він літав.

У бою, наче лебідь,

Невідомо, де впав.

Як прийшла похоронка,

Дід мій мамі сказав:

– Чуєш, доню, Володька

ВІДНОВУЄМО ВЕЛИКУ ПЕРЕМОГУ

Для творчого колективу Сімферопольського гарнізонного Будинку офіцерів перші травневі дні – гаряча пора. Артисти провідного військового культурно-освітнього закладу побували в гостях у військових моряків у селищі Новоозерне, де просто неба – біля причальної стінки, місця стоянки великого десантного корабля українського флоту «Костянтин Ольшанський», презентували військовим концертну програму, присвячену Дню Перемоги.

Наступний концерт відбувся у Бахчисараї. Військовослужбовці одразу трьох військових частин дислокованих у цьому місті, побачили тематичну концертну виставу у виконанні артистів Будинку офіцерів Дар'ї Хохлової, Федора Марченка, Марії Ткаченко та лідера вокально-інструментального ансамблю «Тихі зорі» Віктора Долманова. В програмі зустрічали мелодії та пісні часів Великої Вітчизняної війни, вірші, що оспівували подвиги героїв минулих днів.

За словами директора Сімферопольського гарнізонного Будинку офіцерів Миколи Степанова, військово-патріотичне виховання є основною складовою діяльності культурно-освітньої установи.

– Формування почуття патріотизму, любові до свого народу, його історії, культурних та історичних цінностей – саме на це ми спрямовуємо заходи Будинку офіцерів, і в цьому контексті новостворена концертна програма уособлює в собі наш погляд на події часів Великої Вітчизняної війни. І найкращі враження від нашої роботи – це слова подяки військових моряків за ту справу, яку ми робимо для них, – говорить Микола Степанов.

В планах творчого колективу – поїздка до Феодосійського гарнізону, а також велика концертна програма для мешканців та гостей столиці автономії.

Владислав СЕЛЕЗНЬОВ, підполковник

У СОНЯЧНІЙ ЯГОДІ – НАВІЧНО

У житті інколи все не так, як насправді. Те, що раніше вважалось першопричиною якоїсь події, явища, при глибшому вивчені може видатись тільки тлом. Як на мене, саме у такому розрізі варто поглянути й на гріховне за християнськими канонами – самовільний відхід у вічність вітчизняного селекціонера-виноградаря Павла Голодриги у грудні 1986 року. Його самогубство й досі пов'язують виключно з недологою антиалкогольною кампанією горбачівської пereбудови. Мовляв, не зміг амбітний і гордовитий професор змириться з тим, що за вказівкою кремлівських очільників місцеві швондери й шарикови на його очах заходились повалено викорчуввати у Криму елітні виноградники, а у рідному інституті «Магара» згортали справу всього його життя – селекцію. Достатньо, приміром, переглянути деякі матеріали ЗМІ дворічної давнини з приводу 90-річчя з дня народження вченого. Хоча ті, хто добре знав Павла Яковича за життя, і надто його вірні друзі й учні, відкидають подібні версії геть...

Довідка.

Павло Голодрига народився 5 травня 1920 року у селі Сутиски Тивровського району Вінницької області. 1939 року став студентом Кубанського інституту виноградарства і винобудувства. Навчання перервала війна. Вищу освіту демобілізований начальник зв'язку гаубичного артилерійського полку проправив капітан Голодрига отримав у тому ж ВНЗ лише 1950 року. Одразу направляється на роботу у Всесоюзний науково-дослідний інститут винобудувства і виноградарства «Магара». Обіймав різні посади – від завідувача відділу селекції до директора інституту (1968–1977). Наукові роботи доктора біологічних наук Павла Голодриги мають велике теоретичне і практичне значення у різних аспектах науки про виноград. Він – автор 43 сортів винограду, у тому числі 23 комплексностійких, і 250 наукових праць, чимало з яких опубліковані за кордоном. Почесний член Югославського виноградно-виноробського наукового товариства, почесний професор Будапештського університету садівництва. За боївій заслуги і наукові досягнення нагорождений п'ятьма орденами і багатьма медалями. Покінчив життя самогубством 19 грудня 1986 року. Похований у Ялті.

«БІЛИЙ МУСКАТ ЧЕРВОНОГО КАМЕНЯ»

Нагадаю, так називався наріс відомого радянського публіциста і письменника Юрія Черніченка у журналі «Огоньок», що вийшов майже через півроку після смерті вченого. Маститий автор розставив майже всі крапки над «і». Із Павлом Яковичем, виявляється, Черніченко приятелював понад п'ятнадцять років, був у курсі його дослідницьких планів й взагалі дещо розумівся на місцевому виноробстві. Хоча б тому, що довоєнне дитинство майбутнього літератора і громадського діяча пройшло у дворі біля прохідної винкомбінату в Алушті, де його батько працював інженером-плановиком. Так що своїм нарисом пан Черніченко неабияк підігрів емоції ялтинців. Дехто з них спеціально навідувався у «Магарі», стверджуючи очевидці, що виплеснути свій гнів і обурення в обличчя інститутської адміністрації. Бо саме їй, про що розповів Черніченко сам керівник тодішнього союзного харчопрому Олександр Тютюн (ялтинський інститут йому безпосередньо підпорядковувся), належала ініціатива звільнення Голодриги з посади завідувача відділу селекції. А якраз через два дні після вимушеної заяви про звільнення вчений-фронтовик і наклав на себе руки.

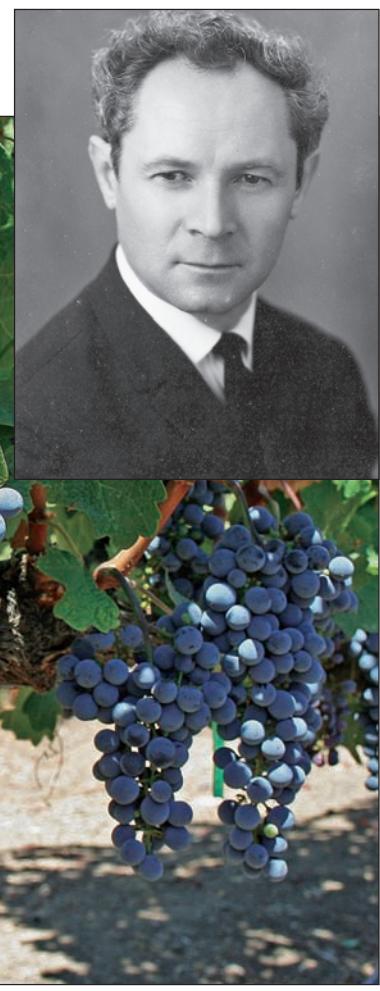
Із більш розлогим, книжковим варіантом «Білого мускату червоного каменя» мене нещодавно ознакомила ялтинський селекціонер винограду й вірна учениця Павла Голодриги Марія Костик. Свою книгу – як «пам'ятник Павлу Яковичу» Юрій Черніченко подарував їй з дарчим написом. У Марії Антонівні збереглися й численні фотографії видатного селекціонера. У тому числі й ті, які молода жінка встигла витягти буквально з урни зі сміттям після «зачищення» службового кабінету її колишнього керівника новими господарями. Але найголовніше в іншому – пані Марія у вельми непростих умовах (буквально напередодні першої чеченської війни 1994 року) зуміла зібрати й повернути в Україну та частину генофонду Павла Голодриги, що зберігалась у різних колекціях Північного Кавказу. Більше того, разом із однодумцями провела усталену процедуру їхнього сортовидобування і держреєстрації. Сьогодні ці сорти, зокрема Мускат Голодриги, Рубін Голодриги, Лівадійський чорний, Гурзуфський рожевий, Мускат Лівадія,

Буковинка, Олег та інші охоче культують не лише українські господарства, а й дачники-любителі...

«ВІН ЗВИК ПРАЦЮВАТИ У ПОВНУ СИЛУ»

Принагідно познайомився з одним учнем Павла Голодриги – ялтинцем Віктором Клименком. У відділі селекції НІВВ «Магара» він із 1980 року, відколи закінчив біофак Кіївського держуніверситету імені Т. Шевченка. Відділ Голодриги Клименку порекомендував не менш видатний український учений, професор Петро Шкварников, який, до слова, свого часу безпосередньо працював з самим «батьком» радянської генетики Миколою Вавиловим. Павла Яковича мій співрозмовник бачив, як кажуть, у хвилини радості і гніву, під його чуйним керівництвом працював над кандидатською дисертацією. А буквально за декілька днів до трагедії бесідував «тет-а-тет». За словами Віктора Павловича, Павло Голодрига був дуже яскравою, як зараз прийнято казати, харизматичною особистістю. Його ім'я тоді фігурувало повсюди – у газетах, «товстих» радянських журналах, на телебаченні. Навіть із далекої Австралії спеціально приїшли телевізійники, щоб зняти сюжет про кримського селекціонера, який досягнув нечуваних висот у селекції сонячної лози. Сміливі наукові ідеї Голодриги запалювали не тільки вузькопрофільних виноградарів, а й решту біологів, тих, пріміром, хто отрікувався зерновими, плодовими культурами. На його фоні губились місцеві світочі науки і навіть союзні міністри. «Він надто висовується» – натомість шептався дехто з «когорти» проєктично скликнути чорною заздрістю колог-професорів.

«Чому виникла головна версія самогубства – буцімто через корчування виноградників? – розмірковував пан Клименко. – Це, по-перше, – красивий міф. По-друге, якось заведено у нас однозначно чорнити тодішню політику партії і уряду. А по-третє, це спроба відволікти увагу від справжніх винуватців трагедії. Чому згадана вище версія хибна? Хоча б тому, що Павло Якович не належав до легкодухих, панікерів. Він любив життя в усіх його проявах, відчував дух часу, умів розглядіти в негараздах позитив». «Сьогодні розкорчовують виноградники, – казав він нам, – а завтра виникне необхідність саджати нові. І саджати їх

потребіні буде нашими сортами. Вино забороняють робити. Натомість наш відділ швидко переорієнтується на соки і навіть організовує їхню першу презентацію».

На думку Віктора Клименка, формальний привід для звільнення Голодриги з посади завіділом – вік (на той пору йому було 66). Хоча працездатністю Павло Яковича геть не поступався значно молодшим співробітникам, – напіваки. І здоров'ям, між іншими, теж – щоденно купався у морі і здійснював ранкові пробіжки ялтинською набережною. Тож якби передусім керівництво «Магара» по-справжньому цінувало заслуги знаного професора, воно обійшлося б з ним інакше, принаймні по-людськи.

А почалось усе з тиску на сам відділ селекції. На його співробітників влаштували цілеспрямоване «полювання»: про відсутність на робочому місці з будь-якими причин негайно доповідалось начальству. Тотальній перевірці піддався степовий опорний пункт у Красногвардійському районі – головна

база селекційних робіт. На довершенні – активно ширились чутки, що відділ швидко переорієнтується на соки і навіть організовує їхню першу презентацію». На думку Віктора Клименка, формальний привід для звільнення Голодриги з посади завіділом – вік (на той пору йому було 66). Хоча працездатністю Павло Яковича геть не поступався значно молодшим співробітникам, – напіваки. І здоров'ям, між іншими, теж – щоденно купався у морі і здійснював ранкові пробіжки ялтинською набережною. Тож якби передусім керівництво «Магара» по-справжньому цінувало заслуги знаного професора, воно обійшлося б з ним інакше, принаймні по-людськи.

«Я хочу сказати, – продовжує Віктор Клименко, – що ніхто не хотів морального знищення, а тим більше – смерті Голодриги. Либо, гадали, що під тиском Голодрига змириться і спокійно подасть у відставку. Та Павло Якович не міг стати рядовим співробітником, тихим пенсіонером. Він звік працювати на повну силу, повномасштабно, а цим звільненням у нього відбирали його дітище, його відділ, не розуміючи, що наука для цієї людини – це сенс життя...»

Василь САДОВСЬКИЙ

На знімку: Павло Голодрига, 1980 рік. (Фото збережено Марією Костик)

ПРИВІТАННЯ «З ГІРЧИНКОЮ», АБО ЯК МЕНЕ ЗРОБИЛИ УЧАСНИКОМ ВІЙНИ...

Вже й забулася ця історія, але недавно перебирала папери і натрапила на оцю листівку, якою мене колись зарахували... до учасників війни. Можна було б і не згадувати, якби це стосувалося тільки мене особисто, але я й досі вважаю, що ось таким формалізмом люди, які готували й підписували такі привітання, зневажили пам'ять справжніх фронтовиків.

Але про все по порядку. Отримала я це привітання (оригінал надсилаю), подивувавася. Я – дитина війни, коли мої батьки і дядьки воювали, мені був лише один рік. А команда «поздравителей» вітає мене, як учасника війни. Справді, тягар післявоєнної

Уважаемый(ая) *Балогине Марина Марковна!*
В канун 65-летия Великой Победы
Поздравляем Вас, участника войны,
Вынесшего на фронте и в тылу на своих плечах все ее тяготы!
С пожеланиями крепкого здоровья, счастья, мира в Вашей семье

И со словами благодарности, кланяемся
За Ваш ратный и трудовой подвиг,
За все, что Вы сделали
Для нашей страны, района, поселка, семьи...
Мы, наследники Великой Победы, сделаем все,
Чтобы будущее поколение помнило Ваш подвиг!

С.А. Кривобоков

В.Ф. Демусенко

А.И. Горбачев

Поселковый голова
Председатель Черноморского районного Совета ветеранов войны, труда и военной службы

Председатель Черноморского поселкового Совета ветеранов войны, труда и военной службы

тих, хто воював, ви хоч це розумієте?» Ні, вона не розуміє: переплутали – ну і що? Але найцікавіше було потім, коли я зашла до відділу соціального забезпечення – саме там готували списки на вітання з Днем Перемоги. Начальниця (вже колишня) заявила: «Ну і чо? Мой дед тоже воевал!» Ну так що ж ви тепер подив свого ліда оцію формально-вітальню халтурою перекреслюєте?

Може, і не треба було б про це писати, але так соромно перед справжніми ветеранами, фронтовиками, яких з кожним святом Перемоги стає все менше і менше. Як сказав поет:

Поздравляем, кричим «ура!»
Но стоят старики молчаливо,
Им не громкая слава нужна,
А сердечное наше спасибо.

Марина ВОЛОШИНА
смт. Чорноморське, АР Крим

«9 ТРАВНЯ МАЄ СТАТИ ДНЕМ ЖАЛОБИ...»

Шановна редакція! Як колишній фронтовик, прошу, надрукуйте, будь ласка, мого листа на сторінках газети «Кримська світлиця». Традиція святкування Дня Перемоги 9 травня в незалежній Україні продовжує підтримуватися, як і за часів СРСР. В усьому світі 8 травня святкується перемога сил об'єднаної демократичної військової коаліції в Другій світовій війні. А що святкуємо ми, якщо однією зі стратегічних цілей сталінсько-комуністичного режиму було знищити Україну, на що були спрямовані всі руйнівні дії Кремля. Про це свідчить ряд штучно організованих голodomорів, найбільший з яких – 1933 року – позбавив життя 10 млн. українських громадян. Такою ж геноцидною акцією стала Друга світова війна, в ході якої загинуло 9 млн. українців – 44% усіх загиблих в СРСР. Втім, для України та її народу Друга світова війна від самого початку об'єктивно не могла вважатися вітчизняною, оскільки наша держава на той час була окупованою, загарбаною країною, колонією російської радянсько-комуністичної імперії. Таким чином, 9 травня має стати Днем жалоби українського народу. В цей день всі українці повинні поминати жертв геноциду стосовно української нації з боку радянсько-комуністичної та німецько-фашистської імперій. Наш народ, заплативши кров'ю мільйонів своїх громадян, після завершення війни не позбавився імперського ярма...

Микола ВІРЧЕНКО,
ветеран Другої світової війни
м. Яготин Київської області

**Іван
КОЖЕДУБ:**

«ГОРДЖУСЯ ТИМ, ЩО Я - УКРАЇНЕЦЬ»

Ці слова Івана Микитовича мені доводилося не один раз чути під час його зустрічей зі студентами, робітниками, колгоспниками, вчителями та іншими представниками трудового люду Шевченкового краю у жовтні 1974 року, коли у нас урочисто відзначалося 30-річчя визволення України від німецько-фашистських загарбників.

Вдячний долі за те, що в ці дні мені було доручено, як історику, ширше ознайомити прославленого льотчика з минулім Черкащиною, показати пам'ятні місця, де відбувалися події, пов'язані з визвольною війною українського народу під проводом гетьмана Богдана Хмельницького, пройтися стежками, якими ходив свого часу Тарас Шевченко, відвідати нинішні новобудови, господарства, навчальні заклади.

Ми спілкувалися кілька днів, що дало можливість близче пізнати цю легендарну людину. Перше, що мене приємно вразило — це пристойне володіння українською мовою, без будь-яких акцентів. Як з'ясувалось, у Кожедубі вона була сімейною мовою і в столиці, бо дружина Івана Микитовича Вероніка Миколаївна за походженням кубанська козачка, де, як вона переконувала, ще в багатьох місцях можна чути українську мову.

Не менш здивувало і те, що Кожедуб — людина чисто військова, за плечима якої повітряні бої, дві академії, десятки років служби в авіації, має досить пристойні знання з вітчизняної історії, географії, літератури, філософії, інших наук. Пам'ятаю, приїхали ми до села Суботова, де колись був родовий маєток Богдана Хмельницького і до нинішніх часів збереглася церква, збудована коштом гетьмана.

— Ось вона яка! — жваво повірнувшись в той бік Іван Микитович, — знаєте, я такою її і уявляв.

Було помітно, що Кожедуб і його дружина добре ознайомлені з творчою спадщиною Т. Г. Шевченка. Це видно і з деяких уточнень, які делікатно, з доброю генеральською усмішкою (він тоді ще не був маршалом авіації) вносив Іван Микитович у розповіді екскурсоводів у селах Моринці і Шевченкове, у Каневі та обласному краєзнавчому

музеї. Виступаючи на урочистих зборах у Черкасах, Іван Микитович говорив:

— Мені довелося воювати у небі України. В цих боях збив 27 ворожих літаків. Був учасником Корсунь-Шевченківської битви. Ніколи не забуду, що першу Зірку Героя мені вручили на Черкащині. Пролітав оце над вашою областю і не візнав місця, де точилися запеклі бої. Розквітла Черкащина завдяки людям ро-ботящим.

Приємно було слухати такі враження нашого гостя. Хоч він взагалі уникав багатослів'я у розповідях про повітряні бої. Говорив коротко, точно і чітко. Як і діяв, очевидно, у палаючому небі. Лише один раз, пам'ятаю, захопився, коли загдував про першу свою сутичку з ворогом. Трапилося це 6 липня 1943 року. Як відомо, Іван Микитович попав на фронт тільки через півтора року від початку війни, бо після закінчення Чугуївського авіаційного училища у 1940 році, як найбільш умілий випускник був залишений там на посаді викладача-інструктора. Під його орудією здобули високу професійну підготовку більше ста майбутніх авіаторів.

Нарешті, на свої численні клопотання про направлення в діючу авіацію Іван Микитович одержав дозвіл. Саме в цей період визирівала знаменита Курська

битва — одна з найбільших танкових баталій Другої світової війни. Ця битва, в якій фашистське угруповання нарахувало майже мільйон солдатів і офіцерів, поклала початок визволенню від окупантів усієї Лівобережної України. В Курській битві брали участь і тисячі українців.

— Як сьогодні, — ділівся спогадами Іван Микитович, — бачу внизу село, пам'ятаю і назву його — Завидівка. Зчепився я над ним з «Юнкерсом». Відчуваю, що за кермом не новачок. Замиготили на корпусі два рядки позначок-символів про збиті ним літаки. «Ну, думаю, тримайся, ас!» Зробив один зі своїх викрутасів, щоб відійти подалі від села. Німець, вважаю, вирішив, що я хочу уникнути бою і кинувся навздрогін. Мабуть, зрозумів свою помилку аж над чистим полем. Та вже було пізно. Від одного залпу пішов уніз. Купол парашута не з'явився. Значить, у Гітлера на одного аса стало менше.

Про прямо-таки фантастичну майстерність Кожедуба, українського хлопця, як повітряного снайпера, свідчить те, що 7 липня, тобто наступного дня, він збив німецький бомбардувальник Ю-87, 8 липня — два винищувачі Ме-109. А всього на боювому рахунку тричі Героя — 62 фашистських літаків. Ім'я його відоме всьому світу. Відоме і українське село Ображіївка

Шосткінського району Сумської області, де він народився 8 червня 1920 року у бідній селянській сім'ї. Книга Майстра «Служу Вітчизні» стала настільним посібником у навчальних закладах багатьох країн, де готують кадри військових авіаторів.

Медаль І. М. Кожедуба є в Росії. У 1974 році уряд Екваторіальної Гвінеї видав 16 марок найвидатніших лицарів повітряного бою. Серед них — Іван Кожедуб.

Можна продовжити перелік таких відомостей, але не з України. На душу тисне гірке запитання: чому ім'я українського національного героя дорожче людям чорного континенту, ніж України? Чому наша Верховна Рада лише з третьої подачі спромоглася розглянути постанову про відзначення 85-річчя від дня народження І. М. Кожедуба? І то за неї проголосувало всього 255 депутатів. А він так бився за їхнє майбутнє... Уряд не виділив жодної копії на облаштування села, де народився тричі Герой. А там багато проблем. Коли місцеві жителі відзначали ювілей, сюди не прибув жоден чиновник навіть з області.

Тим часом некролог з приводу кончини Маршала авіації І. М. Кожедуба, опублікований в «Правді» 13 серпня 1991 року, підписали 40 найвищих воєначальників тодішньої країни.

Сталося так, що мені випало застяга познайомитися з обома

тричі Героями Радянського Союзу: Іваном Микитовичем Кожедубом і Олександром Івановичем Покришкіном. У шістдесятих роках О. І. Покришкін прибув до Черкас на обласну партійну конференцію. За тодішніми правилами, кожний, хто обирається на партійний з'їзд, зобов'язаний бути присутнім там, де його обирають. За так званою рознайджкою голова ЦК ДТСАФ обирається делегатом у Черкасах.

Мені було доручено зустріти гостя, потурбуватися про готель, харчування і забезпечення зустрічі видатного військового діяча зі студентами, воїнами гарнізону, жителями міста і області.

Скажу відверто, що обідва воєначальники, один раніше, другий пізніше, справили на всіх, з ким спілкувалися, велике враження. Це були люди високої культури, ввічливі, доброзичливі, без будь-якої зверхності, як буває.

Немало часу спливло після тих зустрічей. Але ці постаті, їхні геройчні біографії залишаються у народній пам'яті. Подумалося, що саме у таких особистостях найбільш акумулюються оті високі моральні, доброчинні і богоугорські якості, що живлять лицарський дух усіх поколінь наших народів.

Григорій СУХОВЕРШКО,
кандидат історичних наук,
доцент, учасник Великої
Вітчизняної війни
1941–1945 рр.

На фото: Іван Кожедуб у Черкасах (праворуч — автор цих рядків)

ФІЛАТОВА СКРИПКА

Він ішов селом, яке ще недавно називалося Веселим Кутом. Зорив хижо, де б що почути, нишпорив по закутках.

Але цупити було нічого. Голими стріхами тулилися до похилених тинів хати, світили ребрами обдерти клуні. Худобу забрали фашисти, а солому зі стріх попалили самі господарі, зігриваючи на немазаних лежанках голодних дітей. Все було пограбовано, все знищено.

Та ось у нічній тиші заплакала, аж затужила скрипка. На мить зупинився, а потім засніженими городами побрів прямо на її голос. Смікнув двері — і став, мов укопаний, на порозі. На лаві сидів старий смівий чоловік зі скрипкою в руках. Не піднімавши голови, він продовжував водити смичком по струнах. «Реве та стогне Дніпро широкий, сердитий вітер завиває...» — виспівувала скрипка.

Зайдла рівонув із рук старого скрипку. Струни зойкнули і стихли. Незрячими очима дивився на нього сліпий.

Поліцай, стиснувши в руках інструмент, загорлився:

— Шевченка граєш?

Сліпий мовчав. Коли б у нього вирвали з рук останній шмат хліба, зірвали з плећей останню одежину, він би не промовив жодного слова. Але скрипку... Ту, з якою пов'язані найкращі спогади про молодість і про дні, коли ворог ударом шаблі ще не лишив його зору... Видушив із себе хрипле, безнадійне:

— Не руш. Усе візьми, а скрипки не руш.

І потім благально:

— Нащо вона тобі? Ти ж і грать не вміш!

— То їй що? — зареготів. — На барахло проміняю.

Старий намацав під лавою сокиру, пішов на той бридкий голос. З кімнати вискочила дружина, кинулася навпред:

— Не треба, не треба, Філаточку...

Селом повзла тривога.

— Чули? Сліпий Філат із сокирою кинувся на поліцая.

— Довели, видать, старого. Адже навіть тварини зроду не зобидив...

Він стояв біля шибениці спокійно, певно, розуміючи, де він і чого його сюди привели. І коли двоє поліціїв уже накидали на його худу жилаву шию зашморг, запитав:

— Маріє, сонце вже зійшло?

ВІРНІСТЬ

Навис над морем старий Карадаг. Сузорий, упевнений в собі, він гордо дивиться у вічі морю, і воно, скорене, затихає. Сині хвили миють підніжжя Карадагу, а він стоїть непоганітний, грізний. І так — віки.

Світлоока жінка у темному строгому костюмі востаннє кидає погляд на море, на похмури обриси Карадагу і йде вузенькою стежкою до міста. Терпко пахне полин. Скуйовдженій, він ніби бореться з осінніми холодами.

Може, востаннє йде вона цією стежкою? Може, більше ніколи не побачить моря і цих грізних скель? Ні, не востаннє. Там, на березі голубої затоки, біля підніжжя Карадагу, обнесена морськими ланцюгами, засипана квітами, братська могила...

— Двадцять літо приїжджає вона сюди,

— каже старенький сторож, проводжаючи жіночу постать теплим поглядом.

— Чоловік, певно, похований, — зіткає літня жінка, кутаючись у теплу хустину.

— Наречений... Їх п'ятеро було, моряків.

До останнього патрона захищалися, не

здалися фашистам. Це було в сорок другому. А вона приїхала вперше у сорок п'ятому. Тоненка така, світла. Квіти привезла, посадила їх на могилі. Тепер щороку приїжджає. Уже й скроні посивіли. Справжнього її імені майже ніхто не знає. Вірною називають.

Навис над морем мовчазний Карадаг. Та то лише здається, що він мовчить. Ніким не знаюючи своєю мовою розповідає він морю легенду про п'ятьох хлопців у морських безкозирках, які власною кров'ю освятили цей невеличкий клаптик землі, захищаючи його від ворога. Про дівчину, яка залишилася вірною своєму коханню.

Мені здалося, що зупинилося серце. Тітка Ольга без ніг? Добра, сумноока тітка Ольга, до якої ми полюбляли забігати в гості, а вона завжди пригощала нас смачними коржиками...

Чи то коржики, чи цікавість вабили нас у тітчину хату, тепер уже й не знаю. Дорослих вона чужалася, а з нами, дітьми, гомоніла. Про тітку Ольгу в селі казали, ніби фашисти поглимилися з неї. Ми дивилися на тітку з страхом, а вона лише сумно посміхалася.

А потім повернувся з війни тітчині чоловік. Прийшов, сів на низенький пліт, а до хати не йде. Ми потай стежили за ним із садка. Бо ж бачили, як сусіда Корч щось довго тлумачив дядь-

ЖИТТЯ І СМЕРТЬ У ДЗЕРКАЛІ ВОДИ

Вода, як і повітря: про її значення в нашому житті ми замислюємося, тільки коли пересихає в крані. І одразу всі інші турботи відходять на задній план. Чула від громадського активіста, юриста за фахом, що комунальніків за несплату мають право повідрізати у боржників усе: газ, тепло, світло, лише вода є статтею, захищеною законом. Вірніше, має бути.

А коли вона регулярно зникає на все літо? Що тоді робити, куди бігти, кому скаржитися? У такому режимі ще з 1991 року живуть мешканці мікрорайону Верхня Українка у Сімферополі. І кому тільки вони не скаржилися заувесь цей час, і до прокуратури дійшли, і до прем'єр-міністра. А води як не було, так і немає...

Із величезного стосу листів, одержаних за 20 років з різних організацій, можна довідатися, що цей район, розташований на позначках 290 м над рівнем моря, де мешкає близько п'яти тисяч городян, забудовувався у середині минулого століття стихійно, без врахування генерального плану розвитку території, і його водопостачання відбувається фактично за тимчасовою схемою.

Але тимчасове стало постійним, і відповідальність за це влада автономії намагається перенести на дітей та внуків забудовників, а то і зовсім непричетних до подій 60-річної давнини людей. Особливо це стосується кримських татар, які на той час поневірялися далеко від своєї батьківщини.

Те, чи попереджав хтось колись когось, що води може і не бути, важко назвати актуальним в період спорудження елітних житлових масивів, торговельних центрів, широкомасштабних реконструкцій міста. Але результат завжди прогнозуваний: це нарощування матеріального або морального капіталу. Ось вихвалається з бігборду правляча партія «ремонтом» вулиці 60-річчя Жовтня. І що ж та ремонт? Трасу обнесено потрійною зализною огорожею майже у людський зріст, з боків і по центру, і перейти вулицю можна практично лише навпроти тролейбусних зупинок. Тож якщо твоя квартира знаходитиметься посередині і в ній палатиме пожежа, все одно чимчикуватимеш півзупинки і потім стільки ж повернати мешкаєш назад. І не те щоб спо-сторігалася тут посиленна транспортна небезпека — це вже са-мий край міста. Якось в розмові знайомий підприємець сказав: «Мені тут чогось дуже бракує, здається, вартового на вищі». А мені — здорового глузду. Те ж саме можна сказати і про зруйнований зелений рай — одну із центральних вулиць — імені Горького, де майже перепліталися кронами височенні дерева. Попри постійний смог, що поряд, тут завжди було свіже, навіть п'янке повітря, а на лавочках — жодного вільного місця. Знаю, бо

пропрацювала на цій вулиці 12 років.

А що сталося з вулицею Карла Маркса? Аби підкраслити архітектурні оздоблення споруд, її поголили фактично «під нуль». А новопосаджені деревця залишаються такими ж низькорослими вже близько 10 років. Не хочеться вже загадувати про ті петрворення, що відбуваються в парку ім. Треньова і які мали б бути завершеними до дня міста, втім, парк і досі, немов за воєнних часів, у руїнах.

То коли ж за таких умов чекати жителям Верхньої Українки воду? На початку тисячоліття міська влада звернулася до керівника будівельної фірми «Консоль» В. Константинова, який погодився взяти участь у прокладанні нового водоводу, і не за «фірмові» кошти, хоча В. Константинов на той час балтувався до ВР АРК, у тому числі, і від Верхньої Українки.

Але те, що було зроблено фірмою, питання не вирішило. Люди, як і раніше, виглядали цистерни з водою. І це якщо було кому виглядати, бо працездатні — на роботі, а непрацездатні, інваліди та діти наповнити ємкості для води були не в змозі. Ну а тих, хто підвозив воду, це цілком влаштовувало — залишалося що продати за гроші власникам дачних ділянок. Тож не дивно, що коли вдавалося, нарешті, запастися водою, доводилося з часом споживати її разом із «м'ясом» — то були черв'ячки і навіть жаб'ята. Та й взагалі, чи можна було таку воду вважати хоча б умовно питною навіть у свіжому стані, звідки вона набиралася, чому в ній осадок сантиметра на півтора? Відповідей на ці запитання не було.

Втім, життя населення Верхньої Українки, нарешті, трохи розвіднілося. Хоч і не було споруджено інженерних мереж, тобто насосної станції та резервуарів для чистої води, на що нібито потрібно 8,9 млн. грн. (за розцінками 2007 року) і без чого поліпшити ситуацію буцімто неможливо, вода в кранах у мешканців спраглого мікрорайону все-таки з'явилася, як була вона в «застійний» період.

Цьому передували, зокрема, висвітлення ситуації щодо Верхньої Українки «Кримською світлицею» з подальшими зверненнями у владні інстанції, радіопередача «Прошу слова», підготовлена Аллою Петровою, записи на прийом до перших осіб міськвиконкому активістів цього району, до яких приєдналося і двоє журналістів, а піком стала зустріч отакої поважної спільноти із заступником мера Сімферополя А. Баженовим у присутності міжнародного представника Червоно-Хреста із Лондона, під час якої представник міської влади побіцяв це питання вирішити.

За кілька років люди поступово перестали боятися перших ознак приходу тепла, реанімували свої городи, де не виживали навіть засухостійкі бур'яни, вода у них стала, хоч і за графіком, але щоденно гостею.

Та ось у 2005 році переобрали міського голову, й напаст повернулася знову. І знову писалися листи у владні інстанції, збиралася підписи, але результати цього процесу не дуже тішили. За останні п'ять років було проведено експертизу, розроблено проектно-кошторисну документацію на водопостачання району, виконані роботи з реконструкції насосної станції, проглашено 2,2 км водоводу. Це — говорячи мовою документів, в яких поетапно висвітлювалися ті чи інші зрушения. І цей проект має бути завершено лише у 2015 році. Але ж вода потребна щодня, а двоє з чотирьох представників мікрорайону, з якими я познайомилася на вирішальній зустрічі у кабінеті заступника мера 10 років тому, вже сьогодні відійшли від усіх земних турбот... Та й чимало обіцянок залишається лише на папері. Ось, наприклад, заступник голови міськвиконкому А. Клейман від 09.10.06 повідомляє: «Управлінням капітального будівництва планується у 2007 році проглашення водопровідних мереж у мікрорайоні Верхня Українка». А у 2012 констатуємо: їх вже проведено аж 2,2 км. Але ж обіцянки завершити ці роботи ще у 2009 році (це вже згідно з листом за підписом міського голови Г. Бабенка)! Раніше, пам'ятайтеся, у подібних ситуаціях автомобіль заїжджає на Україну, яка ніби то увесь місцевий бюджет спустошує і нічого не повертає, у тому числі і величезні надходження від курортного сезону. І кримчани не одразу повірили, що живуть у дотаційному регіоні. Але ж на те, що міська влада вважає для себе першочерго-

вим, коштів таки вистачає.

Сьогодні у листі, адресованому Прем'єр-міністрові України Миколі Азарову, відповіді на який люди так і не дочекалися, вони нарікають на соціальний договір, укладений з Партиєю регіонів, де є пункт «Вода Криму» і конкретна обіцянка «розпочати підведення водоводу по вул. Нової у мікрорайон Верхня Українка». Не знаю, що спраглі громадяни прочитали поміж рядками і що додавалося на словах, але обіцяла партія не завершила, а лише розпочати роботи, які, до речі, розпочалися ще без неї. Інша справа, що такий підхід взагалі важко назвати чесним і щирим, бо трактується він простим людом і, певно, не без підстав, зовсім за базарним принципом: «Ми вам — владу, ви нам — воду».

Але у Партиї регіонів ще є час, аби дійсно послужити тем, кому це найпотрібніше. Бо зараз не війна, і живуть люди не в Аджимушкайських катакомбах, і не можна, щоб єдиною воловою в оселі залишалися сліози. Й ці сімферопольці — такі самі громадяни своєї держави, як і ті, хто подібної проблеми навіть уявити себе не може.

Лідія Михайлівна Прудкун, жінка, яка на цій фотографії, що стала ілюстрацією до наших пуб-

лікацій десятирічної давнини, теж із числа тих, хто нормального водопостачання так і не дочекався. Два роки тому її не стало. І невідомо, чи була в останній її день на столі склянка зі свіжою водою... Тож поспішаймо робити добро, бо не встигнемо і ні у кого буде вже попросити за це пробачення...

Тамара СОЛОВЕЙ

* * *

P. S. І ще раз до питання стосовно захищеності статті щодо води. 4 травня до 94-річної Наталі Микитівні Панталіenko завітало троє представників міськводоканалу, аби відімкнути її воду в колонці. І це — у тридцятиградусну спеку при заборгованості менш як 50 гривень. Пенсіонерка-інвалід вже понад 20 років не виходить за межі свого подвір'я, і сплачуває за різноманітні послуги допомагають їй соціальні працівники. А роблять це — коли мають час і настрій. Тож напередодні вихідних та свята Перемоги учасницю війни отак «привітає» «Міськводоканал». Не перемогли фашисти, а ці вправні люди таки переможуть, «підлагують» бюджет своєї організації на «супуттєву» суму, додавши до неї штраф. Саме отаким і відображається наше «щасливі і справедливі» життя у водному дзеркалі...

СЕРЕДНЯ ЗАРОБІТНА ПЛАТА В УКРАЇНІ У БЕРЕЗНІ СТАНОВИЛА 2923 ГРН. ПРО ЦЕ ПОВІДОМЛЯЄТЬСЯ НА САЙТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ СТАТИСТИКИ.

За даними відомства, найвищі середні зарплати у працівників авіаційного транспорту (9163 грн. на місяць) і фінансистів (6526 грн.). Найнижчі — у працівників рибної галузі (1346 грн.) і сільського господарства (1770 грн.).

При цьому середня заробітна плата в промисловості за березень становила 3361 грн., що на 142 грн. більше, ніж було в січні 2012 року. Найвищі зарплати у працівників добувної промисловості — 4667 грн. Низькі зарплати на підприємствах легкої промисловості — 1649 грн. у березні.

По регіонах лідером за

рівнем оплати праці є Київ — середня заробітна плата тут у березні становила 4577 грн. Далі йдуть Донецька (3381 грн.) і Дніпропетровська (3042 грн.) області. Найнижчі доходи за даними Держстату були в березні у жителів Тернопільської області — 2079 грн. на місяць.

В УКРАЇНІ СПОСТЕРІГАЄТЬСЯ ПАДІННЯ РІВНЯ МОНЕТАРНОЇ БІДНОСТІ. ПРО ЦЕ В КОМЕНТАРИ УКРІНФОРМУ ПОВІДОМИЛА КАНДИДАТ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ЗАВІДУВАЧ ВІДДІЛУ ДОСЛІДЖЕНЬ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ДЕМОГРАФІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІМЕНІ М. ПТУХИ НАН УКРАЇНИ ЛЮДМИЛА ЧЕРЕНЬКО.

«Майже півтора мільйона людей вийшли зі стану бід-

ності. А вартість їх середньодушового споживання перевищила розмір прожиткового мінімуму», — констатувала експерт, уточнивши, що за критерієм прожиткового мінімуму показник бідності зменшився із 18,5 % у 2010 році до 15,2 % у 2011-му.

За її словами, статистичні дані також свідчать і про подальше зниження рівня бідності, визначеного за відносним критерієм, — 24,6 % проти 25,1 % у передньому році.

«Сьогодні є підстави стверджувати, що за всіма монетарними критеріями — як абсолютними, так і відносними — рівень бідності продовжує знижуватися. Така ситуація спостерігається вперше з 1999 року, відколи почали проводитися аналогічні дослідження», — наголосила Людмила Черенсько.

В УКРАЇНІ ЗРОСТАЄ ПІТОМОА ВАГА НА СЕЛЕННЯ, ЯКЕ ВИТРАЧАЄ НА ХАРЧУВАННЯ ПОНAD 60 % СВОГО БЮДЖЕТУ, А ЗА МІЖНАРОДНИМИ КРИТЕРІЯМИ ПРАКТИЧНО КОЖНЕ ДРУГЕ ДОМОГОСПОДАРСТВО МОЖНА ВІДНЕСТИ ДО БІДНИХ.

Про це в коментарі для УКРІНФОРМу повідомила кандидат економічних наук, завідувач відділу дослідження життя населення Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. Птухи НАН України Людмила Черенсько.

«Сьогодні практично кожне друге домогосподарство можна віднести до бідних за структурним критерієм, який використовується для міжнародних порівнянь бідності. За останній рік цей показник зрос з 42,8

до 44,1 % і практично повернувся до значення 2007 року (44,7 %). Таким чином, позитивна динаміка показника, яка спостерігалася до 2009 року, була остаточно втрачена внаслідок кризи», — зазначила Людмила Черенсько.

ГЛАВА АДМІНІСТРАЦІЇ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ СЕРГІЙ ЛЬОВОЧКІН ТОРИК ОТРИМАВ 7419,5 ТИС. ГРН. СУКУПНОГО ДОХОДУ ТА ПОКЛАВ НА РАХУНКИ У БАНКИ ТА ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ 126 721 096 ГРН., ТАКИМ ЧИНОМ ЗБІЛЬШИВШИ СУМУ ВКЛАДІВ ДО 127 МЛН. 587 ТИС. 721 ГРН.

Відповідні дані наведені у його податковій декларації за 2011 рік, оприлюдненій на сайті Глави держави.

Зокрема, С. Льовочкін

отримав 313 997 грн. зарплати, 7 млн. 419 тис. грн. склали дивіденди та проценти, ще 2,5 тис. грн. — страхові виплати.

Згідно з даними, вказ

МОВА ВИВІСОК

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ДОСЛІДЖЕННЯ «КРИМСЬКОЇ СВІЛИЦІ»

(Продовження. Поч. у № 17)

Одномовними є лише російські вивіски. Таких, дійсно, багато. А українську без близького сусідства з російською кримчанам поки що не готові сприймати. Тому йде з перекладом не лише актуальна для приїжджих вивіска «Обмін валют», але й багато інших назв, скажімо:

«Кафе «Смачно» / Вместе вкуснее». «Одежда до 76 размера / Одяг для пішоної краси».

«Магазин бытовой техники «ДоброБут».

Це я поки що розповідаю про Сімферополь. Але те саме і в Севастополі:

«Хлебушек». Кіївські напівфабрикати».

«Золотий век». Ювелірний завод».

«Меблі «Прогрес» / Мебель».

«Все, що потрібно в школі. Товары для творчества».

«Азовські колбаси / Азовські ковбаси».

Отже, севастопольці можна привітати? З одного боку, так, зрущення є. Ale навіть таких двомовних вивіск там буде менше п'яти відсотків. Стільки ж у малих містах та селищах. Наприклад: «Ломбард. Одалживаем деньги / Позичаємо гроши» (Феодосія), «Торговельний дім «Вікторія» / Торговий дім» (це в селі Кизилівка, що на трасі Сімферополь – Феодосія).

* * *

Років п'ятнадцять тому, спілкуючись з кримськими татарами, я активно пропагував думку: а що як нам об'єднати свої зусилля? Адже ми могли б разом добиватися збільшення кількості вивісків українською і кримськотатарською мовами! Зокрема, розмовляв з людьми, які відкривали кав'янри в кримськотатарському національному стилі. Рекомендував використовувати і українську мову. На жаль, агітація не принесла плодів, — мої знайомі зупинилися на російсько-кримськотатарській двомовності. Чому проігнорували українську? Пояснили це тем, що ця мова в Криму не дуже поширеня і тому... «щоб не дратувати російськомовне населення...»

І все ж кримськотатарська присутність в АРК стає помітнішою. Нічний Судак порадував неоновими вогнями нових кримськотатарських вивісків: «Deniz», «Dostluk», «Eski yurt» тощо. Трапляються і вивіски кирилицею: «Гузель», «Бахчи Эли», «Автомир «Къызымет», дві останні помітів на трасі Сімферополь – Феодосія. А в столиці автомобільні – на видному місці і величими літерами: «Ozenbash». Трапляються і стилізовані вивіски – під арабську в'язь.

Хоч стаття присвячена варіантам двомовності, але зрозуміло, що в Криму йтиметься про тримовність. Коли це станеться – судити не

беруся. Чим швидше національні еліти домовляться між собою, тим раніше настане гармонія.

ДОМОВЛЯТИСЯ КРАЩЕ ВЖЕ ТЕПЕР

Основні національні громади в Криму поки що дуже роз'єднані. Українізація відбувається під тиском держави, а не внаслідок якогось консенсусу. Влітку помітив, що деякі сімферопольці зустрічали приїжджих на вокзалі, тримаючи в руках двосторонні таблички з написами: «Путеві / Путівки», «Одні / Відпочинок», «Комнаты отпуска / Кімнати відпочинку». Причому тримали їх так, що пасажири могли бачити лише російський текст і аж ніяк не український. Зрозуміло, що хтось організував це нововведення, але яка від нього користь, коли українська все одно ігнорується?

Якось побачив на одному з ринків двомовний напис: «Територия качества / Територія якості». Причому російський напис угорі, а український – під ним. Скажіть, чи багато є в світі держав, у яких мова титульної нації постійно ігнорується або відсувається на другий план? Мабуть, лише Білорусь. Та ще Україна, якщо говорити саме про її південний схід...

Спроби виправити ситуацію наштовхуються на активний опір. Ось що писала «Еженедельная крымская газета» № 44 за 2009 рік: «Государственный языкок в Украине является украинский язык. Но Севастополь на то и город-герой, чтобы яростно отстаивать свое право на все русское, что в окрестностях есть. Даже базарная замена дорожных знаков здесь вылилась в серьезный конфликт...»

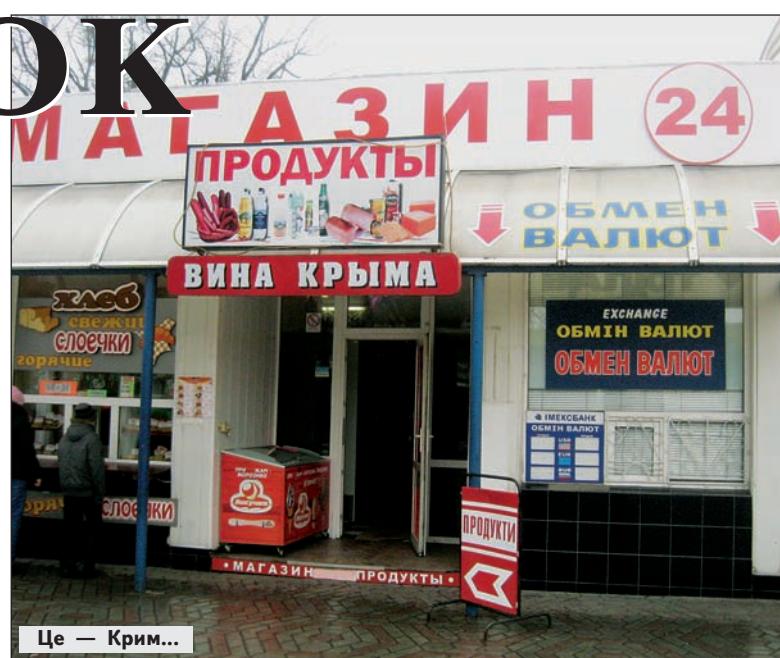
Автору статті не сподобалося, що на дорожніх знаках в Севастополі використовується лише українська мова. Наводиться аргумент: «В соответствии со статьей 6 Закона Украины «О рекламе», статьей 35 Закона Украины «О языках в Украинской ССР» тексты официальных объявлений, сообщений, плакатов, афиш, рекламы и т. д. выполняются на украинском языке, может быть размещен его перевод на другом языке. (...) Кажется, что может быть проще – напишите рекламу на двух языках и не создавайте никакого конфликта...»

Так і ми про це! Хто ж проти консенсусу? Але якщо роками, десятиріччями нічого не змінюється, то за справу мусить братися прокуратура. Ось і севастопольська прокуратура постановила: «Устранить нарушение действующего законодательства путем демонтажа незаконно размещенных знаков и рекламных носителей». Далі автор пише: «В течение недели даже базальные дорожные таблички с надписью «Спасибо за чистые обочины» в черте города были заменены их украинским аналогом. Подобные инциденты некоторые считают своей маленькой победой: тот же

самий Олег Фомушкін (голова Кримської організації УНП – С. Л.) назвав рішення прокуратури о запреті розмежування реклами на російській мові та дорожніх знаків на російській мові «победою України, українських патріотических партій і торжеством українських законів в Севастополі».

Це я цитую все ту ж «Еженедельну крымскую газету». Може, її читачі і засуджують Олега Фомушкіна, але «національно стурбовані» українці будуть на його боці. Бо скільки ж можна позбавляти титульну націю права на рідну мову? І не треба нас виставляти радикалами. Важко знайти істоту толерантності, ніж українець. Ось ми бачимо масу вивісків, де українська якщо і використовується, то лише в ролі вторинної, другорядної мови. І що, це нас дратує? Та ні, радімо, що хоч у такий спосіб згадали мову наших дідів-прадідів... І я порадів, коли в Судаку побачив чи не єдиний україномовний напис «Свіжа курочка» під російським «Свежая курочка». Це явне порушення закону, бо напис державною мовою повинен бути угорі та ще й більшими літерами, а тут усе з точністю до навпаки. Але ж радімо, бо в Судаку українська мова взагалі ігнорується!

А взагалі-то розуміємо, що мовне

Це — Крим...

на таке Польща, Угорщина, Фінляндія? Думаю, що ні. Але ми – народ з особливим менталітетом, у нас своя історія, свої традиції... І, на жаль, багато негативних рис, які не дають побудувати міцну державу. А толерантність, поміркованість – це якраз непогані риси, вони можуть стати в пригоді. Попит на толерантність у Криму буде завжди!

* * *

Якщо не всіх переконав, то пошилюся на авторитет політичного оглядача Мустафи Найєма, якого знаємо по «Свободі» Савіка Шустера. Ось що пише він, кінянин, у статті «Севастополь – не Україна» («События», 6.11.2009):

«Это очень красивый город. Гордый. И настоящий. В нем мало лукавства. Больше открытости, переходящей в восхищающие искреннего человека грубость и прямоту. Волею судьбы, политиков и истории сейчас это украинский город.

Но. Это украинский город, в котором украинцев называют оккупантами. Это украинский город, в котором украинский флаг называют «грязной тряпкой», а российский триколор с гордостью вивешиваются за окна. (...) И мне с трудом верится, что в этом украинском городе найдется хотя бы сотня людей, которые бы при появлении русских танков взялись за оружие, чтобы с гордостью отстоять право называться украинцами.

Но знаете что? Где-то там, далеко в по-настоящему українському городе Києві все ще уверены, що цей город дійсно український. Бред! Этот город называется українським тільки потому, що на карті он очертан географіческими границами страны. Все. (...) Можна доказувати с трибуни, що цей город український, і держати огромний штат сотрудников спецслужб... Можна. Все це можна. Можна даже закривати глаза на то, що це український город, який никого таким себе не считал.

Но на все це нет времени. Надо бросать все и спасать безвозвратно ускользающую территорию! Не искрять русское, не ненавидеть чужое. А жертвовать рейтингами, репутацией и здоровьем, чтобы этот город сам начал называть себя если не українським, то хотя бы не антиукраїнським.

С такою Україною києвської надо договориться. Заключить соціальний договір. И в обмен на принятія українства предложить не український флаг, герб, історію і паспорт, а український знак якості рівня життя. Причм сегодня і сейчас, а не когда-нибудь в складі Євросоюза, а тем более НАТО».

* * *

У словах Мустафи Найєма надто багато правди, аби від них просто відмахнутися... Згоден з тим, що домовлятися краще, анж без кінця конфліктувати. З іншого боку, не можна бути пасивним. Потрібна наступальництво! Аналізуючи мову

вивісків, можна визначитися із пріоритетами. Військові висловилися б по-іншому: «Визначити напрямок головного удара».

КІЇВ І ЦЕНТРАЛЬНІ ОБЛАСТИ

У роки застою Київ був зрусифікованим дощенту, але на мову вивісків це не поширювалося – українські впевнено переважали. Тепер же ситуація дещо інша: школи і вищі навчальні заклади українізуються, а візуальний простір опановані... англійська та інші іноземні.

Цю тенденцію зафіксував «Перець» ще 31 січня 1997 року. На одній з карикатур чоловік і жінка, що приїхали з села, просять фотографа: «Зробіть нам фото на згадку про перебування в Києві...» А він їх знімає на фоні величезних вивісків: «Coca-cola», «Marlboro», «Opel», «Philips», «Oriflame», «Stimorol», «Nescafe» тощо. Гіперболізація? Та як сказати... В деяких районах Києва я нарахував лише 40 % україномовних вивісків, решта – англійська та інші іноземні.

Шоправда, така ситуація лише в центрі, але вона вже насторожує... До речі, в Одесі, Дніпропетровську, Донецьку ситуація така сама – англійська витісняє українську і російську. Отже, візуально української в Києві менше, ніж було за «советів». І все ж вона переважає, загалом відсотків 75-80 буде, це якщо без англійської. Приближно стільки ж у Черкасах і Чернігові. У двохсоттисячній Білій Церкві українських вивісків понад 80 %, а ось у Кіровограді, який значно південніше, я нарахував 65 % вивісків державною мовою. Це багато чи мало?

Шоправда, така ситуація лише в центрі, але вона вже насторожує... До речі, в Одесі, Дніпропетровську, Донецьку ситуація така сама – англійська витісняє українську і російську. Отже, візуально української в Києві менше, ніж було за «советів». І все ж вона переважає, загалом відсотків 75-80 буде, це якщо без англійської. Приближно стільки ж у Черкасах і Чернігові. У двохсоттисячній Білій Церкві українських вивісків понад 80 %, а ось у Кіровограді, який значно південніше, я нарахував 65 % вивісків державною мовою. Це багато чи мало?

Тепер детальніше про Київ та його околиці. Дивно, але й у столиці стає більше двомовних вивісків. Українська найчастіше поєднується з російською або англійською. Приближно стільки ж у Черкасах і Чернігові. У двохсоттисячній Білій Церкві українських вивісків понад 80 %, а ось у Кіровограді, який значно південніше, я нарахував 65 % вивісків державною мовою. Це багато чи мало? Якщо порівняти з Ялтою (5 %), Сімферополем (10-15 %), Донецьком (20 %), Дніпропетровськом (40-45 %), то багато. Якщо з містами Галичини, то мало.

Тепер детальніше про Київ та його околиці. Дивно, але й у столиці стає більше двомовних вивісків. Українська найчастіше поєднується з російською або англійською. Приближно стільки ж у Черкасах і Чернігові. У двохсоттисячній Білій Церкві українських вивісків понад 80 %, а ось у Кіровограді, який значно південніше, я нарахував 65 % вивісків державною мовою. Це багато чи мало? Якщо порівняти з Ялтою (5 %), Сімферополем (10-15 %), Донецьком (20 %), Дніпропетровськом (40-45 %), то багато. Якщо з містами Галичини, то мало.

Сергій ЛАЩЕНКО
(Продовження
в наступному номері)

ПОЕМА ПРО БЕЗСМЕРТНИЙ ГАРНІЗОН

З другої половини травня і до кінця жовтня 1942 року в катакомбах Аджимушкаю на північно-східній околиці міста Керч геройчно оборонялася частина радянських військ (залишки 83-ї бригади морської піхоти, 276-го стрілецького полку, 95-го прикордонного загону, фронтових полків резерву та ін. — всього понад 10 тисяч бійців і командирів, не рапочуючи цивільного населення), що прикривали в середині травня 1942 р. відхід і переправу головних сил Кримського фронту через Керченську протоку на Тамань, потім відрізаних ворогом.

У Центральних катакомбах оборонюю керували полковник П. М. Ягунов, старший батальйонний комісар І. П. Паракін, підполковник Г. М. Бурмін, а в Малих — підполковник Єрмаков, старший лейтенант М. Г. Поважний.

В неймовірно тяжких умовах, при нестачі води, харчів, боеприпасів підземний гарнізон майже півроку чинив запеклий опір, регулярно здійснюючи вилазки із підземел-

ля і завдаючи ударів по ворогу. Гітлерівці блокували каменоломні, обгородивши їх кількома рядами колючого дроту; вибухами завалювали виходи, нагнітали всередину зашліві гази, але не могли зламати волю захисників підземного гарнізону. Вони майже всі загинули, але не здалися ворогові. Ось який запис зробив один із захисників Аджимушкаю в зошиті-щоденнику, знайденому згодом у катакомбах: «...Третій день ні краплі води, третій день нас душать газами, часом страшно. Ale боротьба за життя йде своєю чергою. I відчувається дух боротьби і впевненості в свої сили, надія, що все буде пережито...»

Мужність людей, які волею лихої долі опинилися в темному і сирому підземеллі, які в неймовірно жахливих умовах без світла і харчів, протягом 170 днів і ночей, хоч «днів» — умовно, бо в катакомбах завжди була темна ніч, з добре озброєним і вишколеним ворогом вели нерівну боротьбу, майже всі загинули, але не здалися, викли-

кали і продовжують викликати велику повагу і захоплення своїм подвигом.

Про цих нескорених захисників Аджимушкайських катакомб написано чимало документальних книг, складено вірші, балади, вінки конетів. З-поміж цих літературних творів вирізняється поема «Аджимушкай» українського поета, на жаль, уже покійного, Станіслава Зінчука. Поема виходила окремим виданням в 1984 році до 42-ї річниці з початку оборони Аджимушкайських катакомб.

«Побувавши 1975 року у складі письменницького «десанту» в місті-герої Керч і, зокрема, в Аджимушкайських катакомбах, я був приголомшений мужністю їхніх захисників, — писав у листі до автора цих рядків Станіслав Зінчук. — Ще тоді, стоячи біля підземної братської могили, я запросив написати про цей подвиг. Вісім років я винощував у своєму задумі поему про Аджимушкай: вивчав документи, перечитав усе написане, спускався ще не раз в підземні галереї (навіть одного разу зі своєю дочки-шоляркою — Д. К.), щоб узвіти все до деталей. Працював у повному розумінні день і ніч —

і в Криму, і в Києві. А коли завершив — запропонував видавництву «Радянський письменник». Спасибі їм, видали поза планом з ілюстраціями художника Аркадія Пугачевського».

Така історія написання поеми «Аджимушкай» українського поета Станіслава Зінчука. Поема, в якій до щему в серці, високим художнім словом відтворено трагічні події, що стали безприкладним вивтом сили духу, мужності бійців і командирів, увійшли до літопису народної слави. Пристрасно і схильовано написав поет про солдатів підземелля, яких не зломили морально ні бомби, ні спрага, ні задушливі гази. Боля до життя, до перемоги над ворогом була над усе.

Нинішнього травня виповнюється 70 років від початку оборони Аджимушкайських катакомб. Нехай ця поема українського поета Станіслава Зінчука буде світлою пам'яттю про тих, хто загинув у нерівній боротьбі з фашистською навалою у грізні роки війни 1941–1945 рр., хто мужньо боронив свою землю від поневолювачів.

Данило КОНОНЕНКО

НА ГОРІ МІТРІДАТ

Вийду я на Мітрідат:
Тут, на вершині, мушаю.
...Вміє й каміння ридат,
Тільки не Аджимушкаю.
Сяє кутами п'ятьма
В сонці гора престольна.
Що то за черна пітьма?
Аджимушкайська штолня...
Хто там хита горизонт
У кам'яністій тверді?
Йде з-під землі гарнізон
За Ягуновим твердо.
Чом від колон земля
Стогне в гулкім двигтні?
Видно ж бо і звідсія:
То вже не люди — тіні...
Час, комісаре, тобі
Сумніву відсіч дати:
Стали не тіні на бій,
А кам'яні солдати!

БЕЗ ПРАВА НА ВИБІР

Дим, як туман, — кудлатий отаман:
І вдень примусить сторожко

ступати.

...Останній пліт відчалив

на Тамань,

А їм нема наказу відступати.
Можливо, що ефіром він розмився...

А дублікат наказу того де взяти?!

Для них тісний, півострове,

твій мис,

Бо лиш військових — тисяч

понад десять.

Із різних назиралися частин —

Небоєздата явно одиція...

А ще ж цивільних тисяч до шести.

Між ними й немовлята —

он, дивися!

Усім тепер потрібно дати лад,

На облік треба кожного узяти!

Найперше — кухня, госпіталь

і склад...

За все він мусить братися завзято,

Полковник непоквапливий оцей,

Що скельцями поблиску

повсюди.

А ворог із десятка батарей

По Керчі б'є — добряче

напосудивсь!

Ревуть цілодобово літаки —

Бомблять невпинно, кляти,

переправу;

А в місто увірвалися-таки

Хрестаті танки, чинячи розправу.

Полковник усвідомлює нараз

Під кулеметний безперервний

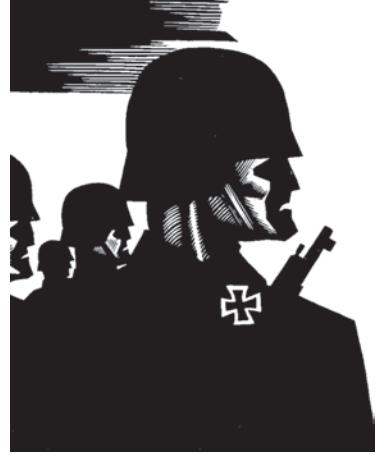
стрекіт,

Що має право на один наказ:

Під землю опускатися — у штреки!

КАМ'ЯНИЙ МІШОК

Катакомби фашистами врешті
блоковані:

Станіслав Зінчук

АДЖИМУШКАЙ

На доліві — штабелі судомних тіл.
Стогін, лемент, дикі хріпи
(ненадовго!)
І прокляття на адресу тих аттіл,
Що пітони відкупорили рудого.
Діти марно матерів своїх трясли
(Тим не треба ні синів у же,
ні дочек),
І солдати, задихаючись, несли
Їх до виходу — вдихнути
хоч ковточок.
Вихід — близько! Ще хвилина!
Тільки мент!
Там — повітря. Щедре сонце.
Ніжні трави.
Але звідти озивався кулемет
І довершував пітона
чорну справу...
Зупинилось і страховиско руде:
Ген, обнявши, вже коноючи
помалу,

Лейтенантів молодих квартет веде
Гордо спів «Інтернаціоналу!»
...Літописець гарнізону
роповість про це ощадно.
Хоча записи для себе нотував
новий Гомер,
Ta від слів його здригнеться
у прийдешньому нашадок,
Як враже кожне слово
у щоденнику тепер.

ІНТЕРМЕЦЦІЯ З ДОЧКОЮ
Я донечки чую ламкій голосок,
Легкий, мов пір'яна-периночка:
— Татусю, не треба страшних казок
Про Змія лихого Горинича...
О, як мені жаль
підземельних дітей!
Чому розлучив ти їх з мамою?

Нехай Кожум'яка до них прийде
І гадові в'язи позламує!
Це справа, їй-богу, важка і ковзка...
Чи ми пояснити зуміємо,
Шо змії бувають не тільки в казках
І не паперовими зміями?
Що в світі панує не все благодать,
Що часто палає він червону,
Що плаzi отруйні донині сидять
В печерах — од віку печерного...
— Діток сиротив отих, дочки, не я.
Хай кожен завжди пам'ятатиме,
Що це наробила підступна змія.
А я... рятував їх з солдатами.
Я їх з катакомб у поему приніс —
Хай вільно озоном подихають.
А ти їм розкажеш про луг і про ліс,
Зігрієш співанскою тихою.
Щоб змії не бачила більше
страшних
Земля, закривалена маками, —
Віднині ти будеш за маму для них,
А рід твій увесь — Кожум'яками!

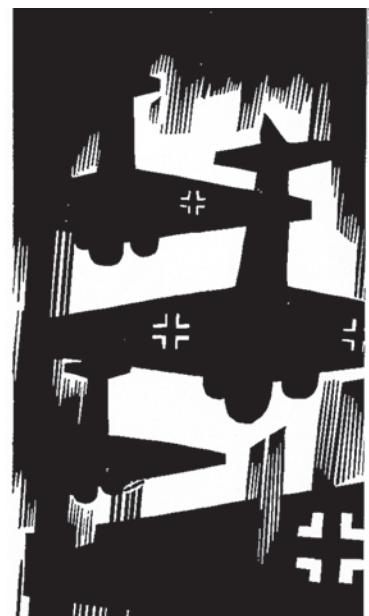
ЛЕЙТЕНАНТ

Усміхнеться кисло критик:
— Е-е, шановний, вибачаєш...
Не нове: в літературі
Даний образ — просто штамп!
Биков, Бондарев, Бакланов
Лейтенанта оспівали.
Вже писали на цю тему
Р. Рождественський, Гончар,
Б. Васильєв...
— Що ж, здається.
Та, на жаль, і до старлея,
А не те що до майора,
Мій герой не дослужився.
Може, у своєму ранці,
Ще не знайденому досі
(Є робота слідопитам!),
Маршальський він жезл носив?
Нам відомо достеменно
(І підтверджують папери):
Лейтенантів односелець —
Знаменитий генерал.
Через нього і герой наш
Десь іще із дошкільняті
Вирішив обрати твердо
Нелегкий військовий фах.
Ще відомо, що земляк він
Геніального Шевченка.
І тому батьки назвали
Свого хлопчика — Тарас.
Сам Шевченко, як відомо,
Рядовим і залишився,
А тезко його молодший
В 18 — лейтенант...

II

Найзаповініша мрія збулася:
Вчора ще — школа, училище, тири;
Нині ж і він, й однокласник Улас
(Гордо звучить!) —
молоді командири.
(Це завдяки генералу сповна
Стали курсантами хлопці
«по блату»)...
Квапився, щоб не скінчилася
війна,
Доки ото марширує по плацу,
Доки в ідалні жує бутерброд,
На полігоні збиває коліна.
Вірив, що тільки прийде
на фронт, —
Ворог покотиться аж до Берліна...
Мріяли ще із Уласом Тарас
В дальнім училищі серед Уralu:
От би потрапити згодом якраз
В армію до земляка-генерала!
Це б і йому довели зокрема:
Не недоростки вони вже тепер,
І клопотовався про них недарма —
З честю нестимут звання офіцера!

*Ordnung — порядок (нім.).

Жаль, зачекати доводиться з цим:
(Та невелика, звичайно, журбота!):
Випуск їх повністю іде у Крим,
Де намічається справжня робота:
Наступ готує там армія й флот,
Щоб на фашиста обрушити зливу.
...Матиме кожен —
обстріляний взвод
Чи й необстріляну роту, можливо.
Потай чекали усі дивини,
Краючи марево ступу прозоре:
Скоро побачать і море вони...
От би скупатись!
Яке ж воно, море?
Пильно й Тарас у вікно позира,
Щоб чудеса не проспрати
прийдешні...
Бік зігриває йому кобура,
Де пістолет і патрони —
справдешні.

III

От і приїхав, Тарасе, на фронт
І чорноморську побачив ти воду...
Тільки немає сподіваних рот,
Не пропонують вам навіть
по вводу.
Шо ж, потерпи: хай докука грize.
Штабу видніше...

IV

Не все ще позаду!
Ти і колеги твої — то резерв
Не рядового — командного складу.
Ось ти й на фронті,
де вибухи, свист,
Де смертоносні розгулюють смерчі...
Тільки посунув у наступ фашист,
Наші війська відступили до Керчі.
Ось ти й на фронті...

V

Спокійно приляж —
Можна з дороги спочити
без апломбу.
Правда, відсутні тут лазні чи пляж...
Якось незвично звучить —
катакомби!

Вам спочивати велів комісар,
Ну а війна зачекає тим часом.

...Швидко заснули Улас і Нодар,

Вкриті одною половою з Тарасом.

VI

У підземеллі прожив кілька діб.
Снилась йому голубінь небозводу,
Мамин — із печі —

VII

припудрений хліб,
Панцир шкоринки

хрумливий зісподу.

Снилася моря безмежна блакит...

Дивно: вода в нім чомусь

VIII

несолона, —

Можна було ненормовано пить,

Доки втамовані спрага склоне.

А прокидався — знеможено терп,

Смагу облизував гірко-полинну.

Над головою — із каменю склеп,

Хліба — ні ріски,

IX

води — ні краплинни...

Їм ще нічого, біда — не біда.

Може, невдовзі наповниться

X

фляги...

В госпіталь конче потрібна вода —

Там божеволіють люди від спраги!

А до криниці — рукою подати.

Ось вона, проти центрального

XI

входу.

Тільки... червона в криниці вода:

Кров'ю потрібно платити за воду.

— Шо, лейтенанти, колеги мої,

Довго ще будем незрушно сидіти?

Треба — води! Як добудем її,

Скажуть «спасибі» поранені й діти.

— Нас ціла рота, —

XII

доповнив Улас. —

Треба негайно просить комісара,

Щоб розібрati закладений лаз.

Вдарило дружно —

XIII

наповнимо тару!

...Погляд Парадіна теплий, проте

Голос лунає і сухо, і глухо:

— Діло це, братці, не зовсім просте.

З вас нікто й пороху досі
не нюхав...
Є спеціальна команда у нас.
Жаль, водоносівряди поріділи...
Звати як? Гарно — Тарас і Улас...
Хочеться, кажете, справжнього діала?
«Що їм сказати? Що бій — не парад?
Спробуй, однак, до сидіння
неволити!...»
Довго мовчав. I озвався:
— Гаразд. Йдіть до комбата —

можливо, дозволить.

V

Якось вони подорослі враз,
Доки чужий кулемет не татака...
Сяє зірками розібраний лаз.
Перша, а може, й остання атака...
В мокрій долоні — німий пістолет...
Звідки взялася та дивна волога?
...От і команда:

«За мною — вперед!»

От і позаду камінна берлога...
Біг зовсім легко від лазу униз,
І печі забувається спражна,
Ніби атака учебова у них...

Куля одначе знайшла його

справжня.

Стала важкою чомусь кобура —

Тягне його до землі з розвороту

Під лейтенантське байдоре «ура!»

Падав

Вперед,

Доганючи роту...

...У галерей уздрів з-під повік:

Жінка якась...

А можливо, то нена?

Рота принишкла стойті віддалі.

Власне, від роти лишилася жменя.

Поруч — відро, де вода, як сир.

Близьче — Уласа нахмурені брови:

— Пий! За оце поржавіле відро

Ми заплатили потоками крові.

Потім розверзлася чорна діра

І погливила кам'янista підлога...

Вірю: з того жерстяного відра

Через три роки пила Перемога!

P. S.

На його комсомольському квітку

комісар написав навскоси:

«Загинув смертью хоробрих.

22 травня 1942 р.»

ИНТЕРМЕЦЦО З КОХАНОЮ

«Ко-ха-на», — видихаю із грудей

Це слово, що тендітне,

моя пелюстка,

Яке зробило людство із людьми,

Яке вмістило у долоні людство.

Ну хто тебе прекрасно так наїрк?

За словом цим в які сягав глибини?

Він мудрій був і мужній чоловік,

Ta серце мав, звичайно, голубине.

Він юний був, красивий,

той атлант.

Він цінував зерно, а не полову.

...А знаєш: катакомбський

лейтенант

В статуах не знайшов такого слова.

Осиливши піврічний курс наук,

Війни загнав жорстокі таємниці,

Але не знати на шії ніжних рук,

Бо там лише мостилися петлиці...

Не зідвід істин багатьох простих

I слів живих не вимовив чимало.

Ta найзначніше все-таки устиг,

На що й премудрих

часто не стачало...

Усі слова, які беріг тобі,

Усе, що він зробити мав для тебе, —

Беру на себе мовчки у журбі

Під молодим склепінням

храму неба.

Ми вийдемо на злам крутий ріки,

Поглянемо удалі неозорі.

I щедро нам засвітять не зірки,

A з польових погон зелені зорі.

BODA

Зібраєвся штаб: Бурмін,

суворий завше,

У центрі — непорушний Ягунов...

Почав Парадін, перше слово

взивши,

Про найщемкіше починає знов.

Слови його — важкі ребристі плити

Говорить, прихилившись

до стіни:

— За воду мусимого платити.

A to ж все люди — їм нема ціні!

Щоб за відро покласти цілу роту —

Це безум, як лукаво не крути...

Я, зрозуміло, виступаю проти,

Bo нам живі потрібніші роти!

I Сидоров (званням

хоч наймолодший,

Але про нього кажуть — голова!

Докинув: — Шлях, здається,

є хороший...

Точніше, не один, а цілих два.

Tut інженер Трубін а чи Трубілін

Nam пропонує гарний варіант,

Щоб до криниці коридор пробили

Й самі взялися колодязь вириват.

Y нього є і точні розрахунки,

Bo практик він — не мрійник
чи позер. —
I Яг

**МИХАЙЛОВІ
ВИШНЯКУ – 75!**

Моє знайомство з цією життерадісною людиною спершу було заочним, на рівні листування. Згодом ми запізналися, так би мовити, наяву на письменницьких зібраннях у Сімферополі. З роками наші шляхи-дороги не розійшлися, а пересли у творчу дружбу. Тож маю велику приємність розповісти про цю людину.

Степовик від народження, українець не за призначенням, а за духом, Михайло Вишняк уперше глянув на цей кольоровий світ 6 травня сімдесят п'ять років тому. А сталося це в районному містечку Новомиколаївка Запорізької області, в сім'ї педагогів. Чи ж треба дивуватись, що в чималій домашній бібліотеці перечитав силу-силенну книжку, захопився художнім словом, віршувати почав з сьомого класу, а друкуватись — в запорізьких обласних газетах, будучи сту-

Дідусь Андріян Федорович та бабуся Анна Маркелівна

Батьки — Марія Андріянівна та Яків Михайлович

З дружиною Людмилою Максимівною; син Денис та донька Анна

«ЧИ МОЖУ Я СПОКІЙНО ЖИТИ, КОЛИ В НЕСПОКОЇ ЗЕМЛЯ...»

дентом місцевого педінституту. Зовсім не дивно й те, що закінчив мовно-літературний факультет у цьому ВНЗ за спеціальністю українська мова, література, німецька мова та аспірантуру Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка Академії наук України. Як і батьки, вчителювали, був заступником директора школи. І ось уже майже сорок років працює у кримських видах, завідує кафедрами. Кандидат філологічних наук, доцент. Знаю, як люблять студенти Михайла Яковича. Нелегка, неспокійна ця любов! До речі, дружина ювіляра — теж педагог, директор однієї з сімферопольських шкіл. Чом же вчительська династія Вишняків!

Можна було б далі вести розповідь, побудувавши її на фактах його життєпису, багатого на події. Думається, що завдяки саме таким якостям характеру, як енергійність, допитливість, неутомність, доброживливість, інтелігентність, він — відповідальний секретар КРО НСПУ, голова шевченківського братства Криму, координатор міжнародної асоціації україністів Криму, член редакційної ради газети «Літературний Крим». Має звання «вчитель-методист» та почесне звання «Заслужений працівник освіти АРК». Його ревну працею оцінено медаллю Національної спілки письменників України «Почесна відзнака — За вагомий внесок у розвиток духовності та особистіт досягнення в літературній творчості». Можна було... Однак, що може красномовніше розповісти про ювіляра, ніж його твори? І поетичні, і літературознавчі.

Тут мимоволі замислюється, ким же М. Вишняк є більше — талановитим письменником чи талановитим літературознавцем, критиком, чи талановитим викладачем, який так тонко відчуває юнацьку душу і крізь все життя несе любов

до педагогічної праці? Якось він довірливо зізнався, що все це для його — неродзільне, духовно ціле і злите. Краще не скажеш. Досить, гадаю, ѿ цього зізнання. Прикладів скільки завгодно, коли критики й літературознавці не цураються художньої творчості. Може, тому, що, як ніхто інший, «озброєні» секретарями письменницького ремесла. Я, наприклад, з великою шаною ставлюсь до близьких наукових студій Михайла Яковича, але його поезії вражают мене значно дужче. Як відомо, всяке порівняння кульгає. Таким воно є і в цьому випадку. Адже поезія виростає передовсім із неповторності, з унікальних особистісних спостережень і переживань, а, скажімо, літературознавчі статті і з суто публіцистичному плані видаються мені «сухими», позбавленими отої унікальної неповторності. Але то вже, як кажуть, з іншої опера, хоча і в'яжеться з темою нашої розмови.

У кожного поета є вірш як своєрідний ключ до його поетичного світосприймання. У М. Вишняка таким є «Триптих землі», зокрема друга частина, з такими ось рядками: ...
Коли десь падають дерева,
Від болю корчаться вони,
Й зоря печалиться рожева...
Коли десь падають сини.
І рано сиротіють діти.
І смерть, пануючи, гуля...
Чи можу я спокійно жити,
Коли в неспокої земля?

Як відомо, ім'я поетові дає лірика. М. Вишняк передовсім лірик. Йому вдається виявити талант і в громадянській, патріотичній, інтимній ліриці, і в гумористично-сатиричних мініатюрах зі своєрідним «ліричним усміхом». Поет не просто пише про любов до матері, жінки, України, про порядність, добrotу, працьовитість — його вірші справді читаються серцем, настільки вони легкі й прозорі, як іскристе вино. Такі проникливі, щемікі й трепетні. Для прикладу:

Пригадай до тебе, земле-мати,
Спраглими, гарячими грудами.

Я не з тих, хто може розкохати

Рідний дім і братство між людьми.

Я не з тих, хто трелі розсипає

І дзвінкі відшукує слова.

Почуття до матері безкрасе,

І воно не в римах оживча...

Говорячи про лірику М. Вишняка, не можна не відзначити того загального настрою, власне «вишняківського», що характерний для всієї його творчості. Це — увага до місткої деталі, образотворчі засоби

щанувальників новими творчими знахідками.

З народних пісень (недарма род композиторів співпрацюють з поетом), усталені, традиційні форми вірша. А ще ж він — визнаний майстер такого мобільного жанру, як мініатюра. Здається, Степан Крижанівський, «хрещений батько» нашого ювіляра в літературі, зауважив, що «уявити його поетичний доробок без гумору й сатири неможливо». Справді, в його епіграмах із літературних падріжок кожне слово відточено, відгранено до найвищого класу точності:

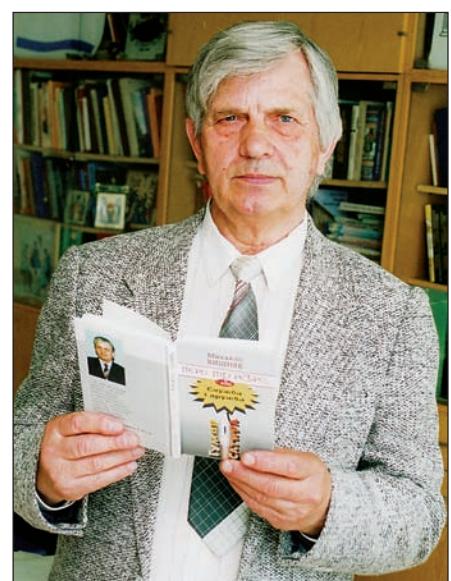
ДОБИВСЯ

Баран начальству мулив очі:
«Прийміт в компанію,
Бо всі тут віслюки».
Те прийняло його охоче
На... шашки.

Характеристика творчої постаті Вишняка була б неповною, коли б не згадати зробленого ним у царині критики і літературознавства. Він різnobічно, глибоко й майстерно проаналізував творчий доробок дев'ятнадцяти кримських сучасних україномовних поетів, видавши книгу-антологію «Слово рідне українське», що стала настільним посібником для вчителів при проведенні занять з літературою рідного краю. Він — автор понад ста наукових праць з актуальних проблем українського літературознавства, зокрема з теорії та історії давньої класичної й сучасної літератури, специфіки ліричних, драматичних та епічних жанрів, літературних портретів В. Чумака, В. Еллана-Блакитного, С. Крижанівського, М. Чернявського та інших. Okremimi виданнями вийшли літературні портрети та есеї «Митець і його час», методичний посібник «Патріотичне виховання на уроках української мови та літератури в середній школі» та низка інших. Він — один з найбільш знаних сучасних дослідників творчості В. Сосюри. У його творчих планах чимало цікавих задумів, нині він готує працю з сучасного україномовного літературознавства та критики на теренах Криму. Тож сподіваємося, що М. Вишняк із властивим йому ентузіазмом порадує своїх шанувальників новими творчими знахідками.

З роси й води Вам, дорогий побратиме!

Василь ЛАТАНСЬКИЙ,
член Національної спілки
письменників України

Михайліо Вишняк

* * *

Ти ще розквітнеш, Україно, Моя матуся чарівна.
Ти ще народиш того сина, що нас душою поєдна.
І тих, що є, і тих, що будуть, і тих, кого нема давно,
Та їх жертвовність всіх розбудить, Усіх згуртує заодно.
І збудить гнів, і зродить силу, Яку никому не здолати,
Змете всю нечисть до могили, щоб ти змогла з колін устать.

* * *

Свята й безсмертна наша мова, Вона окраса із окрас. Та найсвятіші в ній три слова — Вкраїна, Ненька і Тарас. Вони на світі нас тримають, В боріннях сили додають, Як Прометея надихають, — Побідна з ними наша путь. Без них ми сироти безздіні, Вони рятують від хули. Без них — ніщо, без них ми бідні, А з ними дужі, мов орли. То ж розквітай, вкраїнська мова, Життя окраса із окрас, Довіку хай живуть три слова — Вкраїна, Ненька і Тарас.

ТОБІ!

Але хай поб'є тих осорома...

М. Рильський

Ростемо, мудрішаєм з роками, Відстані долаєм чимали, Ідемо вперед тими шляхами, що проклали наші вчителі. Врешті-решт входимо у люди З волі Божої, а ще своїх старань. Тільки йдуть одні шляхи облуди, Інші, гризуучі пізнання грань. Як здола в путі кого утома, Час згадать наставника його. «Але хай поб'є тих осорома», Хто зневажить вчителя свого!

Пам'яті В. Сосюри

Одшуміло, одтіжкоало літо, Одспівало, вогнем одцвіло, З піднебесся прощальним привітом Журавлиним війнуло крилом. Одбяло навкруг, одосонилось, Залишивши пісень літепло. Одцвіло, одйшло, одсօсюрилось, Та навікі на душу лягло.

* * *

Твоє ім'я як вітру подих, Росинка з колоскових вій, Неначе тихі плеса-води, А в серці, в серці — буревій. Твоє ім'я — солодка вишня, Воно пасує так тобі, Таке ліричне, наче пісня. Слова злились в нім далебі. Тож в світлій день твоєго свята Нехай за мене скаже вірш. Люблю тебе любов'ю брата, А може, може... іще більш.

* * *

Шаленію тобою, Лада, Ти утіха моя й розрада, Недоспівана моя пісня, О спокуснице моя грішна. Я з тобою міцний, як кремінь, А без тебе навколо — темінь. Із тобою я вірний джура, А без тебе — одна зажура. Я з тобою Антей стосилий, А без тебе і світ не милий, А без тебе душа згорає, А без тебе мене немає. Шаленію тобою, Лада, Ти утіха моя й відрада. О спокуснице моя грішна, Ти моя найсолідша пісня.

ЛІТЕРАТУРНІ ПОБРАТИМИ ПРО ТВОРЧІСТЬ МИХАЙЛА ВИШНЯКА

«У своїй автоепіграмі Михайло Вишняк зізнається, що він — «ширий сосорист». І хоч в його творчості переважає ліричне начало, уявити його поетичний доробок без гумору та сатири неможливо, бо вони — невід'ємна частина його творчості».

Степан КРИЖАНІВСЬКИЙ, літературознавець, поет

«Ніскільки не применшуочи вагомість всього поетичного доробку М. Вишняка, можна твердити, що саме в особистій поезії він найбільшою мірою розкриває себе як поет. І, очевидно, через це кримські композитори не раз зверталися до його любовної лірики, пишучи на неї пісні, бо вона сама по собі має ознаки пісенності в багатьох своїх проявах».

Віталій ШЕВЧЕНКО, літературознавець

«У гуморі та сатири поет продовжує традиції Остапа Вишні. Його перу належить багато епіграмм, знаних серед читачів, які спрямовані на утвердження здорової національної моралі і осуд усього того, що заважає розвиватися національній свідомості».

Петро КИРИЧОК, літературознавець

«В поета чимало віршів про весну і це, мабуть, закономірно. Адже поезія і весна завжди ходять разом, і вони не підпадні ні рокам, ні часові. І коли навколо весні, душа, як соловейко, виспіве ліричними рядками. Рядок до рядочка — і народжуються хвилюючі поезії — пісні, пройняті почуттям піднесеності, неспокою і наснаги».

Данило КОНОНЕНКО, поет

«Ніжна лірика заворожує вас, коли ви торкнетесь поетичних рядків Михайла Вишняка. Його ліричний герой стає «нервом чутливим на тілі землі...». Він зарекомендував себе і як неабиякий майстер пейзажної лірики. Причому в нього вона не самодостатня, а дотична часто до долі ліричного героя. Вишняк уміє відшукати свою поетичну деталь. Чимало у нього віршів про хокання. Поет і тут намагається сказати своє небанальне слово, часто вдаючись до ударних рефреньів, фольклорних паралелізмів. Не оминає він і гіперболу, яка так вивищує образ: «Мені ти будеш сяяти наяву, коли й галактики розділять нас». Його поезії — то пісні, осяніні свічадом серця, а також вагомі філософеми — роздуми про наше життя як в мікро, так і в макрокосмосі людських діянь...»

Федір СТЕПАНОВ, критик, поет

«Михайло Вишняк передовс

Депутати Львівської міської ради 26 квітня на сесії ухвалили рішення про заборону використання символіки СРСР, комуністичної та нацистської символіки на території міста.

За таке рішення проголосували 74 депутати, повідомляє УНІАН. У документі, ухваленому львівськими депутатами, зокрема, зазначено: «У зв'язку із можливим розповсюдженням у Львові символіки тоталітарної держави СРСР, що не існує, а також комуністичної та нацистської символіки, що порушує низку положень статей Конституції України, міська рада ухвалила: заборонити використання на території Львова символіки держави, що не існує – СРСР, комуністичної та нацистської символіки на будівлях державних установ і комунальних підприємств міста Львів під час проведення масових заходів. Контроль за виконанням ухвали покладено на міського голову А. Садового та начальника ЛМУ ГУ МВС України у Львівській області».

Управління МВС України у Чернівецькій області склало протокол про адміністративне правопорушення на секретаря обкому КПУ Віталія Мельника. Політик був ініціатором вивішування 23 лютого червоного прапора на пам'ятнику «Танк Нікітіна», який у 1944 році вивів Чернівці від фашистів.

Як повідомила УНІАН керівник фракції ВО «Свобода» у Чернівецькій міській раді Мар'яна Кривич, вона надіслала депутатський запит до керівництва УМВС відносно осіб, які 23 лютого вивісили «на одному з пам'ятників міста Чернівці кричавши прапор із символікою КПУ».

У відповідь на депутатський запит правоохоронці повідомили, що у діях членів облосередку КПУ були встановлені «ознаки правопорушення, передбаченого статтею 152 (порушення державних стандартів, норм і правил благоустрою населених пунктів, правил благоустрою території населених пунктів) Кодексу України про адміністративні правопорушення».

За результатами перевірки відносно секретаря Чернівецького обкому КПУ В. Мельника «складено протокол про адміністративне правопорушення, який відповідно до ст. 218 КУПАП направлений для розгляду до адміністративної комісії Першотравневої районної ради у м. Чернівці», йдеється у відповіді УМВС в Чернівецькій області на депутатський запит.

Урівному за підтримки заступника міського голови Галини Кульчинської заблоковано показ художнього фільму «Матч», який мав демонструватися в пріоритетній тижні. Згідно з домовленістю сторін, якщо на кіноцентр буде накладено штрафні санкції у зв'язку з розірванням угоди на трансляцію фільму на суму 10 тис. грн., то міська влада компенсує їх за рахунок бюджету.

Як передає кореспондент УНІАН, обласне об'єднання товариства «Просвіта» спільно з обласною організацією УНП звернулися до місцевої влади та керівництва кіноцентру «Ера» з вимогою скасувати прокат російського фільму «Матч» на території міста Рівного та області.

За словами противінків показу фільму, сюжет картини грубо перекручує історичні факти та зневажливо показує українців як націю, зокрема, у картині неправдиво висвітлено життя Києва під час німецької окупації, де всі негативні герой розмовляють українською мовою та носять жовто-блакитні пов'язки. У стрічці зачіпаються особливо боючі для пам'яті українців теми мінування Хрестатика, розстрілів у Бабиному Яру та так званого «матч-змерті». Перелічені сторінки кіноісторіографії подані у спотвореному вигляді, що є неприпустимим, тому цей фільм – наруга над пам'ятю про тих українців, які воювали проти фашизму...

(Закінчення. Поч. у № 17)

Сам отряд к тому времени представлял собой довольно внушительную силу, в Таганроге все бойцы были полностью экипированы стрелковым оружием и достаточным количеством боеприпасов, а также продовольствием и медикаментами. К тому же по прибытии на место в качестве усиления отряду были приданы 5 артиллерийских орудий. Дождавшись удобного момента, Назаренко принял решение «нанести удар в спину» советским подразделениям и прорваться навстречу наступающим немецким танковым частям. К несчастью для казаков, за несколько часов до атаки была проведена перегруппировка войск, и сразу несколько советских полков оказались в тылу отряда мятежников. Взяв «добровольцев» в колю, они принялись методично их уничтожать, но тут-то и подоспела долгожданная помощь с немецкой стороны, спасшая отряд казаков-коллaborационистов. В немецких документах отряд Назаренко значился как «казачий разведывательный батальон 14-го танкового корпуса Вермахта». Все казаки получили со склада немецкую униформу и стрелковое оружие. Единственным их отличием от немецких солдат стали большие белые нарукавные повязки с нашитой на них черной буквой «К», а у Назаренко на немецкой офицерской фуражке была сине-красная кокарда донского войска.

«В ноябре 1941 года казаки станицы Синявской при подходе немецких войск перебили местную власть, забрали все имеющиеся в наличии оружие и ушли в Донские плавни, где и дождались прихода немецких войск. Обратившись к освободителям с речью, они попросили посодействовать им в создании казачьей сотни. Немцы удовлетворили их просьбу и снабдили казаков лошадьми и оружием. Вскоре советские войска нанесли контрудар и отбросили противника к Таганрогу. Казаки отступали вместе со своими новыми союзниками, причем уже под официальным называнием: казачий разведывательный эскадрон 4-го охранного самокатного полка Вермахта».

Окрім цього, наприкінці 1941 року у складі німецького війська створені й інші козацькі частини: «444-я казачья сотня в составе 444-й охранной дивизии, 1-я казачья сотня в составе 1-го армейского корпуса 18-й армии, 2-я казачья сотня в составе 2-го армейского корпуса 16-й армии, 38-я казачья сотня в составе 38-го армейского корпуса 18-й армии, 50-я казачья сотня в составе 50-го армейского корпуса 18-й польської армії. Вермахту та ще дві козацькі сотні – при штабі цієї армії. Влітку 1942 року співпраця козаків з гітлерівцями набула іншої якості. Відтоді у складі військ Третього Рейху створювалися вже не козацькі сотні, а козацькі полки та дивізії.

Сучасна російська влада та її ходу в Україні нещадно таврюють німецьких колаборантів. У місті Москви, біля храму Всіх Святих, споруджено меморіальну плиту П. М. Краснову, козацьким генералам, отаманам і воякам 15-го козацького кавалерійського корпусу Військ СС, які служили гітлерівській Німеччині. Напис на цій плиті приголомшує: «Казакам, павшим за веру і отечество». У станиці Єланській Шолоховського району Ростовської області бовваніє пам'ятник генералу П. М. Краснову. На вулиці імені Карла Маркса, стоять пам'ятний знак, на якому написано: «Казакам, отдавшим жизнь за отечество». Напис майже такий, як у Москви. Йдеться про царських жандармів, білогвардійців і німецьких прислужників? Так, ними й були донські козаки, що непрохані зайди в Луганську!

За часів Російської імперії місто Луганськ було у складі Єкатеринославської губернії, а станиця Луганська належала до Області Війська Донського. Проте розташовані

вони майже поруч – за два десятки кілометрів одне від одного. Вислухуючись перед царською владою, дончаки неодноразово приходили до Луганська для придушення страйків і заворушень серед робітників міста. У травні 1919 року донські козаки у складі білогвардійської армії Денікіна вдерлися до Луганська, здолавши опір його оборонців. Зараз від середмістя Луганська до Гострій Могили на його південному передмісті простягається вулиця Оборона. Свою назву вулиця дістала на честь оборонців міста, які чинили тоді опір денікінській армії. Бой на Гострій Могилі тривали з 21 до 30 квітня 1919 року. Зараз від споруджено величні пам'ятники оборонцям міста в 1919 році. Луганськ ще раз побачив донських козаків, коли в січні 1943 року вони у складі війська «Великої Германії» тікали на захід від Червоної Армії.

Бодай би хтось зі згаданих луган-

«Білі плями» історії

му з числа цих нацистських прихвоснів німцями тоді були сформовані «Сводно-Казачя кавалерийська дивізія полової поліції «Фон Шуленбург» і Казачя пластунська бригада полової поліції генерала Духопельникова». Під час Другої світової війни вояками німецького війська «опікувалися» польова жандармерія. Натомість польова поліція відповідала за дотримання окупаційного режиму, а при відступі німців вона перетворювалася на прифронтову смугу на «зону вижненої землі».

Бригада польової поліції була не першим козацьким формуванням, яке гітлерівці створили у Криму. Ще у грудні 1941 року в містечку Тавель Сімферопольського району вони сформували «казачий разведывательно-диверсіонний отряд разведывательной абордажной команды НБО (от нем. «Нахритенбеобах-

Ігор САЄНКО,
краснавець

«КАЗАЧИЙ ПАРАД» ПІД ШТАНДАРТАМИ ФЮРЕРА

січніх можновладців та численних місцевих «борцов з фашизмом» обурився з цього. «На всіх язиках все мовчить, бо благоденствує!» Не маючи вони бажання споруджувати пам'ятники бійцям Червоної Армії та цивільним особам, які загинули на теренах Луганської області від рук вояків козацьких формувань гітлерівської Німеччини.

Ось як на початку 1943 року донські козаки воювали «за отечество» на відстані ста кілометрів на схід від Луганська, в сусідній Російській області. «Казаки 1-го Синегорського полка войскового старшини Журавлева в январе 1943 года вместе с немецкими войсками держали оборону на правом берегу реки Северский Донец. Здесь, у хутора Ясиновский, особенно отличилась отдельная сотня под командованием сотника Рыковского, которой удалось в одной из контр-атак отбросить прорвавшиеся советские войска обратно за реку. Последними бегущими назад красноармейцами вырубил конный взвод казаков прямо у Донца. Из 800 человек спаслись менее двух десятков. При переформировании казачьих соединений войсковому старшине Рыковскому доверили полк. Есть сведения, что он проучал и красных «казаков» 5-го корпуса – набраных и одетых в казацьку форму козаків жалуватися. Мол, ваши приходили, все пограбили... «Какие такие наши?» «Да казаки!» Скалали, разбрелись, порой и вылавливали удавалось этих самых «казаков»-красноармейцев, в лесах скрывавшихся. Прошения они при людно просили, а многие и впрямь потом к нам записывались. Это из тех, конечно, что просто от голода грабежами занимались. Но однажды удалось и серйозним «казаков» отловить, после того как они сарай с «пособниками партизан» в одномукровиці села прибегали на «казаків» жалуватися. Мол, ваши приходили, все пограбили... «Какие такие наши?» «Да казаки!» Скалали, разбрелись, порой и вылавливали удавалось этих самых «казаков»-красноармейцев, в лесах скрывавшихся. Прошения они при людно просили, а многие и впрямь потом к нам записывались. Это из тех, конечно, что просто от голода грабежами занимались. Но однажды удалось и серйозним «казаков» отловить, после того как они сарай с «пособниками партизан» в одномукровиці села прибегали на «казаків» жалуватися. Мол, ваши приходили, все пограбили... «Какие такие наши?» «Да казаки!» Скалали, разбрелись, порой и вылавливали удавалось этих самых «казаков»-красноармейцев, в лесах скрывавшихся. Прошения они при людно просили, а многие и впрямь потом к нам записывались. Это из тех, конечно, что просто от голода грабежами занимались. А командиром у них – русский...»

Бої біля Ростова-на-Дону описані у спогадах «Дон, Кубань и Терек во Второй мировой войне» іншого «казачьего ветерана» – П. Н. Донского.

«В бою под Батайском в начале февраля 1943 года, при поддержке самолетов германской военной авиации «Люфтваффе», казаки остановили танковый рейд красных силами противотанковой артиллерии, казачьей пехоты, конницы (в том числе конной казачьей поліції), отряда казаков-истребителей танков, вооруженных «противотанковыми кулаками» (гранатометами-«панцерфаустами», известными в русскоязычной литературе также под названием «фаустпатронов») и бутылками с горючей жидкостью. Оборона города Ново-Черкасска так же была упорной. Казаки удалось разгромить передовые части 2-й гвардейской армии красных и захватить 360 пленных, чем они немало удивили видавших види немецких офицеров».

При відступі німців у 1943 році разом із військом «Великої Германії» рушили сотні тисяч козаків і членів їхніх родин, тобто «ізменників Родини». Серед цих зрадників було 135 850 донських козаків. З теренів Луганської області та тутешніх кінних заводів вони погнали на захід величезну кількість коней і худоби. Від Червоної Армії козаки втікали тоді двома шляхами. Перший шлях пролягав північним узбережжям Азовського моря, а другий – з Таманського півострова через Керченську протоку до Криму. На півдні України і в Криму

тер»). Цей загін був у підпорядкованні командувача німецьких військово-морських сил південно-східного басейну, спеціалізуючись на військово-морській розвідці на Чорному, Азовському морях, диверсійній роботі проти Північно-Кавказького та 3-го Українського фронтів і боротьбі з радянськими партизанами. Ця козацька частина розташувалася в Сімферополі до жовтня 1943 року. В лютому 1942 року в місті Сімферополі створено один із ескадронів «казачього кавалерийського полка «Юнгштульц». Нарешті в серпні того ж 1942 року з донських і кубанських козаків сімферопольського табору військовополонених німцями сформована «1-я Андреївська сотня казачього полка особого назначення Абвер-группи-21». Командував цією сотнею німець – лейтенант Гірш. Вона використовувалася при розвідці близького запілля радянських військ. Окремих козаків залишили до радянського запілля з диверсійно-розвідувальними завданнями. Чи знають щось про це і чи збираються відмежовуватися від таких «попередників» сучасні «крымські козаки»..

Загальна кількість козаків, що воювали на боці Третього Рейху в 1941-1945 роках, сягала ста тисяч. Ці «борці за отечество сражалися» разом із гітлерівцями проти Червоної Армії до останніх днів війни. Кривавий слід за собою вони залишили від Сталінграда до Польщі, Австрії та Югославії.

Викладені вище історичні відомості луганські чиновники не оприлюднюють. Вони виявляють небажаність стосовно тих німецьких колаборантів, які воювали за тисячі кілометрів від Луганщини, але нічого не знають чи не хотять знати про козаків-колаборантів Гітлера на місцевих та сусідніх теренах.

Кілька слів стосовно «георгієвських ленточек», які зараз чіпляють на честь перемоги над гітлерівською Німеччиною у Другій світовій в

МЕНТАЛІТЕТИ НАЦІЙ – ОЧИМА МАНДРІВНОГО АНАЛІТИКА

Цього разу я застав відомого мандрівника Олександра Волощука у його рідному місті, і вже це можна вважати неабияким успіхом! Бо тепер, коли набирають цю статтю, він, очевидно, вже знову на кримському Мангупі. А Мангуп для Сашка є чи не найулюбленішою (після Чернігова, звичайно) точкою України. Тому і до «Кримської світлиці» зазвичай навідується.

Мангуп і Сімферополь – це у перервах між подорожами. Бо щоб Сашко Волощук сидів на місці і надовго затримався в Україні – на це потрібні якісь вагомі причини. Написання книги, наприклад. Або виставка власних фотографій... Саме на відкриття такої виставки (першої у Сашковій біографії) я і потрапив у Чернігов. Бачив, з якою любов'ю і повагою чернігівці ставляться до свого, вже досить відомого, але завжди доступного, щирого і приємного у спілкуванні земляка. Коли надали слово бажаю-

– Олександре, підбір фотографій для виставки досить оригінальний. Я дав би більше динамічних, «екстремальних» фото, а у вас є так багато статичного: велиki оленячі роги, що самотньо лежать у тундрі, лагідний котик – мешканець гірського селища, або задумливі кавказькі вівчарки у вільний від охорони отарі час...

– На жаль, були обмеження щодо кількості фотографій, тому дав набагато менше, ніж міг би дати... Підбираю усе найголовніше – з моєї точки зору. Коли подорожуєш у горах чи в лісі-тундрі, то динамічних фото, звичай, мало. Більше статично-го... До того ж фото з привалів також передають саме ті моменти, які найкраще закарбувалися в пам'яті. I людей люблю знімати тоді, коли вони поводяться не-вимушено, а не тоді, коли «позують»...

– Олександре, на одній із фотографій зафіксовані дагестанські старожили з портретом «всесоюзного старости» Михайла Калініна. Скільки вже років СРСР не існує, а цей «мотлох історії» дагестанці досі любовно зберігають у сільському клубі... Пострадянські естонці, латиші, литовці та й наші галичани з волинянами ніколи не переїмалися збереженням радянської спадщини. То невже дагестанці виявилися найбільш проросійськими, чи то пак – «прорадянськими»? Схоже, що цих шановних аксакалів ніколи не відвідав страх бути асимільованім.

– У гірському Дагестані зараз усе так само, як було двісті-триста років тому. Всі виконують намаз, жінки ходять у хіджабах, всі люди є правовірними мусульманами. Росіяни в гірському Дагестані не поселяються, тому ніяка асиміляція місцевому люду не загрожує. Радянський період був для них не таким уже й поганім, портрети партійних діячів – це лише данина історії, не більше... Звичайно, мислення гірського дагестанця відрізняється від

чим виступити, я виголосив невеличку промову, назвавши Олександра «найаналітичнішим» мандрівником пострадянського простору. Йому, мовляв, уже час шукати дорогу до університетських аудиторій. А ось підкорювач океанів Федір Конюхов є, без сумніву, «найекстремальнішим» з подорожувальників...

Потім у нас була довга розмова, говорили ми до пізнього вечора, найцікавше я записував на диктофон. Ділюся своїм «здобутком» з читачами, бо досвід Сашка, без перебільшення, є всеукраїнським надбанням. Будь-який дипломований аналітик, навіть з науковими ступенями, не має стільки особистого досвіду. I не має стільки можливостей для висновків, як мандрівник з аналітичними здібностями, у якого позаду тисячі кілометрів доріг. А Олександр Волощук саме з таких. Тож слухаймо нашу розмову...

мислення сучасного естонця. Але якщо говорити про міста, зокрема, про Махачкулу, то там уже спостерігається симбіоз Сходу і Заходу. На одному боці вулиці стоїть мечеть, а через дорогу – нічний клуб...

– Ось так, помаленьку, цивілізація добереться і до гірських аулів.

– Не думаю. Націоналізм у горців Кавказу досить розвинений. Часом він навіть шкідливий, але так чи інакше зберігає.

– А коли він може бути шкідливим?

– Не так давно я три місяці прожив у Балкарії, у її головному місті Тирниаузі. (Тирниауз в перекладі означає «Долина журавлів» – С. Л.) Склад населення там приблизно такий: 50% балкарці, 25% кабардинці, а решта 25% – російськомовне населення. Проте при владі там лише балкарці. Жодної людини небалкарського походження у владних структурах міста! Інколи доходить до курйозів. Незабаром виловлюється 100-річчя з дня народження Віри Фльорової – першовідкривачки (у 1934 році) молібденового родовища в Балкарії. Але в республіці дату не відзначають, оскільки балкарці офіційно вважають першовідкривачами кількох своїх земляків, які були звичайними робітниками у Віри Фльорової. До речі, ця дівчина-геолог пішла з життя у 1936 році зовсім молодою. Коли переходила через гірську річку, сильний порив вітру скинув її з невеликого містка, і вона, вдарившись головою у камінь, вже не змогла виплисти... Так випадково загинула 23-річна уродженка Новочеркаська з дуже шанованої родини Фльорових. Я скрупульозно збирав всі дані про цю непересічну людину, відшукав її могилу в Нальчику і радий, що мій пошук підштовхнув мешканців Новочеркаська до офіційного відзначення 100-літнього ювілею Віри Фльорової в її місті.

– Прикро, що балкарський націоналізм проявляється і в таких крайніх...

– В 90-ті роки балкарці перей-

менували навіть площу, названу іменем Віри Фльорової. Взагалі, я помітив у них певний комплекс... Я б назав це «комплекс ображеного». Він є у деяких репресованих народів Кавказу.

– Здається, є він і у кримських татар. Їхня інтелігенція не хоче чути про якісь там проблеми кримських українців (у їхніх газетах про це ніколи не прочитаєш), вважаючи, що вся увага держави повинна бути прикута саме до вирішення кримськотатарської проблеми. Як і у балкарців, у кримських татар є певна недовіра до «чужих». Багато чув від українських активістів Криму: мовляв, ми охоче беремо кримських татар у свої структури, а вони українців до себе ніколи не запрошують... А ще, пригадую, на одному з телевізійних шоу політолог Кость Бондаренко відверто висловив свою точку зору щодо Криму. Мовляв, через кілька десятиліть він буде або російським або кримськотатарським. Але не українським. То що, нам тепер я «балкаризація» Криму може загрожувати?

– Відповім словами колишнього президента Леоніда Кучми: «Україна – не Росія». Не всі кавказькі проблеми автоматично перенесуться на кримський ґрунт. Не думаю, що є якесь загроза з боку кримських татар. Серед цього народу є достатньо розумних людей, які не допускають загострення ситуації в АРК. Адже вони розуміють, що посправжньому процвітати може тільки мирний, стабільний Крим... До речі, м'якість, толерантність українців, їхня неспішність у розв'язанні власних проблем тут може виявиться навіть плюсом... Адже боротьба за лідерство між росіянами і кримськими татарами була б на порядок гострішою. А Росія при нинішньому президенті буде постійно наголошувати, що Крим – це їхня територія.

Олександр Волощук

«Мертва» залізниця за полярним колом

– Серед чудових фотографій, які я побачив на виставці, одна справила на мене гнітіче враження. Це напівзруйнована «мертва» залізниця серед сибірської тайги. Боляча дивиться на ці покручені рейки і гнилі шпали... Надто знаючи, що, будучи її, загинуло багато людів.

– Це колишня дорога від Салехарду до Надиму. Понад триста кілометрів дороги у такому стані. Вона будувалася з 1949 по 1953 рік. В 1952 році вже ходив поїзд «Москва–Надим», було декілька причіпних вагонів. А після смерті Сталіна залізниця була «законсервована». З 1-го серпня 1953 року її взагалі ліквідували. Тобто закрили будь-який рух. I тaborи переселили кудись в інше місце. Куди точно – не знаю, Сибір великий...

– Це фото опосередковано ілюструє російський імперський менталітет. Спочатку «пла нов громадье», а потім пустка, бо, виявляється, погано розрахували. В «тилу» розруха, але треба обов'язково пертися кудися далі на схід. Маніловщина, гігантomanія, безгосподарність... Хіба не так? Навіщо будували дорогу, коли прослужила вона лише кілька місяців?

– Лише зараз, через шість десятиліть, дійшли до думки, що залізниця все-таки потрібна. I її знову починають будувати, що-правда, на відстані кількох кілометрів від попередньої. Бо в деяких місцях насип зовсім зруй-

новано. Дешевше нову залізницю зробити, аніж ремонтувати стару. А що стосується менталітету тієї чи іншої нації, то декілька фотографій дійсно можуть бути наглядним прикладом. Скажімо, коли я побував у Нагірному Карабаху, то побачив, що місто Степанакерт повністю відбудоване.

– Як і Грозний?

– Ні, набагато краще! Бо у Грозному добре виглядають лише центральні вулиці, але за кілька хвилин ходи від центру міста можна побачити руїни... I це при тому, що на відбудову Грозного дає чималі гроші могутня держава Росія, а Степанакерт відбудовується завдяки вірменській діаспорі. Тепер це дуже гарне місто! Мені навіть здалося, що самій Вірменії діаспора не приділяє стільки уваги, як цій бунтівній провінції, що входила до складу Азербайджану. Ось вам вірменський менталітет в дії: дбати в першу чергу про тих, кому важче, хто бореться. Це неабиякий стимул для подальшої боротьби. Bo всі відчувають себе частиною єдиної монолітної, активної нації.

– Цього, на жаль, не можна сказати про українців. Хіба ми ставимося «по-вірменські» до свого Придністров'я, Бересітчини, Підляшша, Курши, Білгородщини, Кубані? Навіть про Крим столиця нерідко забуває.

– Зате про Кубань, Білгородщину і Куршину добре пам'ятає Росія. I місцеві жителі там є стільки патріотами

– До речі, як ставиться до кавказців населення російського півдня?

– На жаль, більшість населення Ростовщини, Ставропілля, Астраханської області та Кубані сприймають чеченців і взагалі усіх кавказців як ворогів. Це результат цілеспрямованого впливу російської державної пропаганди. Починаючи з 1994 року, людей перевоннують, що кавказці – це вороги, з якими треба боротися. Таким чином влада виправдовує свої військові дії на Кавказі.

– У кубанців такі ж настрої?

– Так, адже вони також є органічною складовою частиною російського суспільства, попри те, що якоюсь

Дагестанці і «всесоюзний староста» Калінін

Кубанці: служать Росії, сумують за Україною...

мірою зберегли своє українство. Вони досі «балакають» на своїй говірці. Я розмовляю з ними літературною українською мовою, і вони мене добре розуміли. Надзвичайно тепле ставлення до України! І все ж, хоч ніколи не були на Кавказі, вони також вважають кавказців своїми ворогами...

— Напевно, вважають, що Україна і Росія повинні бути разом, це зробить нас сильнішими і монолітнішими?

— Саме так. Але що тут дивуватися, коли і в Україні таких людей є чимало?

— Але ж у нас за Союзом ностальгують зросійщені українці, а на Кубані ті, які значною мірою зберегли свою генетичну пам'ять і зараз дуже активно плекають свою «козацьку» ідентичність.

— Чому ностальгують за СРСР кубанці? Тому що між Росією і Україною проліг державний кордон, і важче стало їздити в Україну. А родичі в Україні є практично в кожного кубанця.

— То чому ж ми не піклуємося про Кубань так, як вірмени про свій Степанакерт? Хто заважає?

— Ми ж про це говорили: меншість у нас трохи інший... Над ним варто працювати, «шліфувати» його. А поки повинні бути хоча б широкі культурологічні зв'язки з цим благодатним краєм. Зрештою, вони є і дають свої плоди. На Кубані лише офіційно діє біля десятка українських громад. Лише в одному Краснодарі їх, якщо не помиляюся, три або чотири... А є є в Новоросійську, в Сочі, в інших великих містах. Нещодавно відзначив своє 100-ліття Кубанський козацький хор під керівництвом Захарченка. Українські пісні цей хор виконує на дуже високому рівні! Але цілеспрямована політика російської влади полягає в тому, щоб усе це так, на рівні фольклору, і лишалося. І — ніякої політики! Північно-кавказькі народи також надто розпорощені, щоб проводити якусь кавказьку політику. Нема у них єдності... Позакривалися в собі і так зберігають свою самобутність. І то це спрацьовує переважно в гірських районах. Українцям більше підійшла б вірменська модель виживання нації: своєю працею творити добробут, спільними зусиллями забезпечити гідне життя собі і своїм нащадкам. Єдності у них треба повчитися!

— Олександр Волощук нинішній відрізняється від Олександра Волощука десятирічної давності?

— З кожним роком все більше й глибше вивчаю грані процесів і явищ. Особливо останні два роки, починаючи з 2010-го, коли мої мандрівки пролягають переважно на південні: на Кавказ і Близький Схід. Я краще зрозумів світ ісламу...

— Мусульманський схід цікавіший, ніж сибірські простори?

— Всьому свій час, кожен регіон цікавий по-своєму. І я не зациклююся лише на Кавказі. Наступного року буде Китай. Але і Кавказ я полюбив по-справжньому, всію душою. Це те місце на планеті Земля, якому можна присвятити багато років свого життя — він того вартий! А якщо говорити про зміни в моїй свідомості, то вони такі: раніше я їздив автостопом, щоб побачити цікаві місця і при цьому зекономити гроші. Тепер же, навіть якби став мільйонером, все одно не зрадив би ідеї автостопу. Но тільки зупиняється на трасі? Лише таксисти і добри, чуйні люди. Таксистів я зразу «відпускаю», а сам залишаюся з черговою доброю людиною того чи іншого регіону. Мабуть, це і є найбільша радість автостопу: насолоджуватися приязню до простих, щирих людей і відчувати, що тебе також шанують...

Сергій ЛАЩЕНКО

ТАК НАЗИВАЛАСЯ IX ВСЕУКРАЇНСЬКА ЩОРІЧНА НАУКОВА СТУДЕНТСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ, ПРОВЕДЕНА КРИМСЬКИМ ЮРИДИЧНИМ ІНСТИТУТОМ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО»

Н. О. Гуторова

Наприкінці квітня Кримським юридичним інститутом Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» було проведено IX всеукраїнську щорічну наукову студентську конференцію: «Держава і право: історія та сучасність». Конференція дала студентам можливість обмінятися досвідом з колегами, подискутувати з проблемами питань сучасної юриспруденції, налагодити нові контакти, поглибити знання в різних галузях правової науки, зробити перші кроки на шляху наукових дослідження.

Конференція проходила у формі пленарного засідання, яке проводилося в актовому залі Апеляційного суду Автономної Республіки Крим Шевель В. Б., головний консультант правового аналізу Постійного Представника представництва Президента України в Автономній Республіці Крим Ісрілова І., заступник голови територіального управління Державної судової адміністрації в Автономній Республіці Крим Прокудіна Л. П., начальник управління державної виконавчої служби в Автономній Республіці Крим Ященко О. Є., заступник директора Кримського науково-дослідницького інституту судових експертів Прошин Д. Ю. та інші.

На конференції виступили з науковими доповідями та повідомленнями 136 студентів юридичних факультетів вищих навчальних закладів Автономної Республіки Крим, міст Києва, Харкова, Дніпропетровська, Одеси, Полтави, Миколаєва.

На адресу організаторів та учасників конференції надішли привітання від голови Верховної Ради Автономної Республіки Крим Константинова В. А., міністра освіти та науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим Дзоз В. О.

Із привітальною промовою до учасників конференції на пленарному засіданні звернулась директор Кримського юридичного інституту Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, заслужений юрист України Гуторова Наталя Олександрівна.

Гостями конференції були відповідальний секретар Центру законодавчих ініціатив при Верховній Раді Автономної Республіки Крим Фікс Є. З., голова Апеляційного суду Автономної Республіки Крим Чорнобу В. І., Апеляційного суду м. Севастополя Погребняк С. В., Севастопольського апеляційного гос-

подарського суду Коваль В. М., начальник Територіального управління Державної судової адміністрації у м. Севастополі Запорожець С. А., начальник юридичного управління Верховної Ради Автономної Республіки Крим Шевель В. Б., головний консультант правового аналізу Постійного Представника представництва Президента України в Автономній Республіці Крим Ященко О. Є., заступник голови територіального управління Державної судової адміністрації в Автономній Республіці Крим Прокудіна Л. П., начальник управління державної виконавчої служби в Автономній Республіці Крим Ященко О. Є., заступник директора Кримського науково-дослідницького інституту судових експертів Прошин Д. Ю. та інші.

На конференції були висвітлені актуальні проблеми теорії та історії держави і права, правової системи України, питання цивільного права і процесу, кримінального права і процесу, адміністративного, господарського, трудового та інших галузей права, криміналістики, правового забезпечення економічних, політичних реформ. В рамках підведення підсумків наукової роботи за навчальний рік студенти аналізували актуальні питання становлення і розвитку держави, наукового прогнозування подальшого розвитку правової системи України, удосконалення чинного законодавства та діяльності правоохоронних органів, висвітлювалиася міжнародно-правова проблематика.

Особливий інтерес викликали доповіді, присвячені проблемам удосконалення законодавства про державну службу та прокуратуру України, контент-аналізу рішень Європейського суду з прав людини щодо України, забезпечення права людини на життя в умовах протидії терористичної діяльності, правовому статусу людини в антенатальному періоді, гендерній політиці, ненасильству як етици та політиці ХХІ століття, проблемам адаптації студентів до навчального процесу у вищих навчальних закладах.

Новий погляд на рішення практи-

тических проблем застосування діючого законодавства був представлений в доповідях, присвячених проблемам застосування оціночних по-нять в трудовому праві, правовому регулюванню діяльності об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, розкриттю банками інформації, яка містить банківську таємницю, кримінальний відповідальність за незаконне збагачення. У зв'язку з реформуванням кримінально-процесуального законодавства актуальними були наукові доповіді, присвячені межам реалізації диспозитивних засад кримінального судочинства при укладанні угоди про визнання вини, а також підставам та порядку визнання доказів недопустимими у кримінальному провадженні.

Після закінчення пленарного засідання робота конференції проходила у чотирьох секціях: загально-теоретичних правових дисциплін, цивільно-правових і господарсько-правових дисциплін, соціально-економічних дисциплін та адміністративно-правових і кримінально-правових дисциплін.

Представлені наукові доповіді та повідомлення були виконані на високому теоретичному та практичному рівні. Вони активно обговорювалися в дискусійному дусі з обміркованою та виваженою позицією, великою зацікавленістю студентської молоді. Так, у роботі секції загальнотеоретичних правових дисциплін обговорювались питання становлення ідей прав людини в Україні, діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, гармонізації національного законодавства з європейським.

На секції цивільно-правових і господарсько-правових дисциплін обговорюючи питання становлення ідей прав людини в Україні, діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, гармонізації національного законодавства з європейським.

На секції цивільно-правових і господарсько-правових дисциплін обговорюючи питання становлення ідей прав людини в Україні, діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, гармонізації національного законодавства з європейським.

Секція соціально-економічних дисциплін приділила увагу проблемам безконфліктної командної роботи, взаємодії моралі й політи-

ки у концепціях філософів, проблемам врегулювання мовних відносин в Україні на сучасному етапі, і, що не менш важливо, любові як соціальному феномені, що дає відповіді на проблемні питання людського існування.

Робота секції адміністративно-правових і кримінально-правових дисциплін була присвячена обговоренню актуальних питань, що виникли у зв'язку з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України, проблемами адміністративно-правового і митного регулювання, питання соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за торгівлю людьми, рейдерські захоплення, висвітлювались проблеми кваліфікації помилок у кримінальному праві та інші.

Треба відзначити, що значна кількість та високий рівень наукових праць, представлених на конференцію та опублікованих в зібраній матеріалі, дозволяють стверджувати, що юридична наука в Україні буде розвиватися завдяки наполегливості молодих вчених, деякі з яких здійснили свій науковий дебют саме на цій науковій студентській конференції. Це підтверджується також щорічним зростанням кількості учасників конференції.

Підсумовуючи сказане, слід відзначити, що IX всеукраїнська щорічна наукова студентська конференція: «Держава і право: історія та сучасність» пройшла на високому рівні. Обрана тема конференції послугувала плідним підґрунтами для обміну думками із зазначеної проблематики. У зв'язку з актуальністю порушених питань усі доповіді та наукові повідомлення учасників конференції опубліковано у зібраній матеріалі тез доповідей і наукових повідомлень.

Участь у конференції дозволила багатьом студентам зробити перші наукові дослідження, дала можливість розкрити та розвинути свій науковий потенціал. Безперечно, це має велике значення для підготовки висококваліфікованих правників, які наділені зділістю розуму, незалежністю судженъ і сповнені відповідальності як перед суспільством, так і перед власним сумлінням; формуванні у студентів почуття національного патріотизму, справедливості та невпинного прагнення до здобуття нових знань. Все це дозволяє мати впевненість у тому, що сьогодні студенти-правники здатні в найближчому майбутньому взяти на себе відповідальність за вирішення найскладніших проблем правового забезпечення соціально-економічного розвитку України, забезпечити її розвиток та процвітання.

Анастасія МОВЧАН, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Кримського юридичного інституту Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

I мудрість, щирість, доброта
 Завжди підтримували нас
 У той важкий воєнний час.
 I мудрі мамині слова
 Ніхто із нас не забув:
 Завжди по совіті живіть,
 I хліб один на всіх діліть,
 А землю й Бога не гнівіть,
 Й добро у серці бережіть.
 Сто років мама прожила
 I завжди чесною була.
 Життя минуло недарма —
 У світі рівних їй нема.

Вікторія КВІТКО,
 учениця 7 класу Яблунівської
 ЗОШ І-ІІ ступенів

БАЛАДА ПРО МАМУ І СИНА

Війна ламає людські долі,
 Війна розділює життя.
 I серце б'ється монотонно,
 Коли немає співчуття.
 Одного разу в бій ішли солдати...
 Стояла там старенка мати,
 Голубка сива з синіми очима,
 Стояла і чекала сина.
 Давно вона вже виглядала...
 З тих пір не їла і не спала,
 Молила Бога щохвилини,
 Аби оберігав їй сина.
 A він не йде, все не спішить...
 I як же їй без сина жити?
 Село задумане стоїть,
 Зорі зірка-зоряніця,
 Та матері все не спиться,
 Чекає звісточки від сина,
 Коханої її дитини.

I день, і нічку виглядає,
 Та ось поштар іде, тримає
 В руках пошарпаний конверт,
 A в тім конверті — сина смерть...
 — Простіть мені, мамо,
 За все, що зробив...
 Що довго на світі я не пожив.
 I дякую, рідна, що вдень і вночі
 Шептали молитви за мене святі.
 Спасиби Вам, мамо, за Вашу опіку.
 Пробачте, що я
 не прожив з Вами віку...
 Листок із плямами чорнила
 Старенка в ту мить відпустила.
 Не винесла страшної муки —
 Із сином вічної розлуки...
 Нехай вони не стрільськи на землі,
 Та їхні душі вознеслися до раю.
 У Божому небесному саду
 Старенка мати

з сином розмовляє...
 Христина-Марія ТРОЦІШИН,
 учениця 7 класу НВК «Буська
 ЗОШ-гімназія» ім. Є. Петрушеви
 вича при ЛНУ ім. І. Франка

Одного дня я йшов до школи.
 Ale вже на порозі зупинився, бо
 побачив, як на стадіоні старші
 хлопці кривили молодшого за віком
 школяра. На обличчі скривдженого були люті і образа. Мені
 стало школа хлопця, тому що кривдників було декілька, а він — один.
 Todі я замислився про несправедливість в цьому світі. Де завгодно
 сильніше створіння завдає болю
 слабшому, і в цьому немає справедливості. Ale коли заїшов до школи, я побачив, як старшокласник допоміг молодшому підвістися, коли
 той упав.

Todі я зрозумів, що на світі все-таки є справедливість, ale не всі
 можуть її проявляти.

Віталій
УНИЧЕНКО,
8-Г клас

(на фото ліворуч)

УВАГА: КОНКУРС!

«МЕНІ ТРИНАДЦЯТИЙ МИНАЛО...»

Do 13-річчя кримської дитячої газети «Джерельце» під Шевченковим гаслом «Мені тринадцятий минало...» оголошується **творчий конкурс серед юних читачів** — школярів Криму і всієї України. Надсилайте на адресу редакції (звичайно або електронно поштою) ваші **літературні, поетичні, публіцистичні твори** — на будь-які теми, які могли б бути надрукованими в дитячій газеті. Компетентне журі, яке очолює незмінний шеф-редактор «Джерельца» Данило Андрійович Кононенко, оцінить і відбере кращі творчі доробки, автори яких отримають шанс вибороти суперприз (**розважливий велосипед!**) та інші нагороди.

Kрім творчих завдань, будуть й цілком конкретні, за які нарахуватимуться додаткові бали. Ось два з них:

— КОЛИ ВИЙШОВ ПЕРШИЙ НОМЕР «ДЖЕРЕЛЬЦЯ»?

— ХТО, НА ВАШУ ДУМКУ, НАДАВ ДЛЯ ПЕРЕМОЖЦЯ КОНКУРСУ У «ДЖЕРЕЛЬЦІ» ГОЛОВНИЙ ПРИЗ — ВЕЛОСИПЕД?

Чекаємо на ваші відповіді, вірші, оповідання, репортажі, новели, статті. Творіть! Дерзайте! Перемагайте!

НА КОНКУРС!

ТИ ЗНАЄШ, ЩО ТИ — ЛЮДИНА?

Багато людей над цим замислюється, а поет Василь Симоненко дав мудру відповідь в однойменній поезії.

Життя дається тільки один раз, щоб жити і сміягтися, кохати й мучитись. Все це — наше життя. Треба жити сьогоднішнім днем, бо —

Більше тебе не буде,
 Завтра на цій землі
 Інші ходитимуть люди,
 Інші кохатимуть люди —
 Добрі, ласкаві й злі.

Людина може проспати усе й померти з нічим. У нас, молодих, ще все попереду. Кожного дня ми повинні пізнавати багато нового. Якщо ми — люди, то повинні жити достойно:

I, хочеш того чи ні, —
 Усмішка твоя — єдина,
 Muка твоя — єдина,
 Очі твої — одні.

Людина має розуміти, що її мука — єдина, що ніхто і ніколи не буде так сміягтися, як вона. Ми повинні знати, що тільки ми самі можемо зробити життя кращим.

Світлана БУРАВКОВА,
 учениця 7 класу Прудівської
 ЗОШ Советського району
 АР Крим

Тому з цим образом пов'язане усе найдорожче для нашої душі. Любов до Матері надихала багатьох письменників на творчість. T. G. Шевченко найвищу і найчистішу красу світу бачив у хінці, в матері. Жінка-кохана, жінка-маті часто уявлялись поетові в образі зорі. Коли жінку приижують, знущаються з неї, порядна людина мовчали не може. Не мовчав і поет. Маті з дитиною завжди були для Шевченка найсвітлішим, естетичним уособленням краси, ніжності й благородства. Від Шевченка українська поезія протягом віків співала і співає величальну пісню матері. Bo ж маті — це втілення краси світу, його сонячності, безмежності, життєдайності, незображеності.

Маті вчила і читала нас! У кожної людини вона є початком життєвого шляху, початком доброти і совіті. Ким би я в житті не стану, на яку б висоту не піднімуся, я завжди пам'ятатиму про мамину справедливу науку, її серце, відане мені. Усім найкращим, що є в моїй душі, я завдячу мамі. Моя матуся привітна, добра, ніжна, ласкова, життерадісна. Вона уміє підтримати в скрутну хвилину і дати ділову пораду. Моя мама середнього зросту, струнка, як берізка, і дуже жіночна. У неї прекрасне кучеряве волосся. Очі — карі. Вони завжди ясні, відразу дозорчливісті. Губи її яскраво-червоного кольору, немов стиглі вишні. Обличчя завжди осяяне ласкавою усмішкою, яка піднімає настрій і зміняє відчуття. Говорить мама спокійно, ласкавим тоном. Слухати і розмовляти з нею цікаво і присмачно. Матуся моя дуже терпляча, поступлива. Її усі шанують і люблять. Вона навчила мене шанувати хліб-сіль, піднімати з підлоги ненарочком кинуту крихту, бути чесною і працьовитою.

Я дуже горджуся своєю мамою.

Зарема ФАХРІЄВА,
 учениця 9 класу Прудівської
 ЗОШ І-ІІІ ст.
 Советського р-ну АР Крим

ЩАСТЯ — ЦЕ...

Коли я читала вірш A. Малишка «Вогник», то зрозуміла, що кожна людина має пам'ятати батьківські дім:

Ta de b neходи я

в далекій дорозі,
 В чужім чи у ріднім краю,
 Я загадую вогник у тихій тривозі
 I рідну хатину свою.

I, мабуть, людина, котра забула свою малу батьківщину чи не знає, де вона, — дуже нещастлива. Адже, якщо ти знаєш, де твій рідний кутючик, хатинка біля річечки, над якою верба виміває віті, калина та сонце всміхаються тобі, — то це справжнє щастя. Щастя й тоді, коли чекає тебе вдома родина, коли усе в сім'ї добре.

Лариса ФЕДОРЧУК,
 учениця 7 класу Прудівської
 ЗОШ Советського району
 АР Крим

Свою історію я почну з того, що по своїй людській натурі я — мрійник, і з ранніх літ цікавився минулім. Мене завжди приваблювали питання, які стосувались історії, а

13 ТРАВНЯ -
 ДЕНЬ МАТЕРІ

Я ЛЮБЛЮ ТЕБЕ, МАТУСЮ...

Я люблю тебе, матусю!
 Ce за тебе я молюся.

Ti про мене завжди дбаеш
 I мене оберігаеш
 Від поганої години

Й від нещасної хвилини.
 Недаремно кажуть люди:

Все у тебе в житті буде,
 Лиш би маму шанував,
 Її слово пам'ятав,
 Й говорив ти її щодня

Найласкавіші слова.
 Я люблю свою матусю,

Я за неї помолюся,
 Її низеськоно вклоняюся

За тепло її, за ласку
 I чарівну добру казку.

I за те, що мене вчила,
 Щоб була я добра мила,

Старших всіх щоб поважала
 I дітей не ображала,
 Щоб всіх рідних я любила

I всім їм добро чинила.

A як я піду в дорогу,
 Pam'ятатиму я мову,

Tu, що ти мене навчила,
 Mову ту, що я любила

I завжди любити буду,
 Bo її я не забуду.

Ще мені казала мама,
 Щоб завжди я пам'ятала

Pro sadochok, hatu, gaj

I про милий рідний край,
 De пісні мені співа
 Rідна матінка моя.

Юля ВОВК,
 учениця 7 класу Яблунівської
 ЗОШ І-ІІ ступенів

БАБУСИНА РОЗПОВІДЬ

I знову все, як і тоді,
 Koli були ми молоді:
 Хатина й вишня під вікном,
 I вся родина за столом.
 Лише матуся тут нема...
 Zibralsi rіdnі nedarma;
 Bже rіk minuv, yak vіdйшла
 Її dуша na nebesa.
 Ta zгадka duшу будить zнов,
 Bo ne zabuti tu любов,
 I tі roki ne sterpi vmit',
 Bo serpe kognogo bolit'.
 Zibralsi dіti й vnuki tut,
 Щоб vshanuvati mamin trud,
 Її любов, її dumki
 I dotik nіjkoj ruki.
 Nas buло desiaty u sіm',
 I zhili mi todі v seli.
 B malen'kіj hati kraj sela,
 Tут наша молодість пройшла.
 I nas matusenska завжди
 Tут riyatvala vіd bidi,
 Bіd голову, vіd holidov,
 Bіd zlih ludi i "chornih" dnіv.
 Її usmіshka й теплота,

same: Starodavnyo Єгипту, mіfichnoї Atlantidi i naціонального скарбу — osobliivo našich slavetnix kozakiv. A lovob meni do tych podiі priщepila mya vchitelka istorii — Natalya Mikołajewna. I хоча vona dещо vymogliva do vivcheniya svogo predmeta, meni ce podobaytsya. Ya zavzhdy zapamatyavu daty, mіsca bitib, imena ta prizvishcha uchascnikiv i takie inše.

Dоля daryue kognomu z nas Vchitelya. Tak, same Vchitelya — z velikoї bukvi. Cей Vchitel shiro zakohoue tebe u svіi predmet, stae tvoim другom i poradnikom, prikladom. Poruch z nim ti pobachis sebe iñshimi očima i budesh namagatisya statyi krašim, rozumnišim, dobrishim, shob buti gđnim yego prihylnistia ta družby, yego povagi. I vodiy daryue kognomu z nas Vchitelya. Tak, same Vchitelya — z velikoї bukvi. Cей Vchitel shiro zakohoue tebe u svіi predmet, stae tvoim другом i poradnikom, prikladom. Poruch z nim ti pobachis sebe iñshimi očima i budesh namagatisya statyi krašim, rozumnišim, dobrishim, shob buti gđnim yego prihylnistia ta družby, yego povagi.

Я з радістю поспішаю до школи, коли у цей день є історія. Я зустрічаю Наталю Миколаївну i май настrij rízko pídvishutsya. Як це вожливо — мати Vchitelya

u жitti.

Koli zaходжу do школи, я замислююсь, що profesiya vchitelya дуже важлива i vіdpovidalna.

Як це вожливо — мати Vchitelya i vіdpovidalna.

Якщо vchitel poednue в собi любов до sprawi i vіdpoividalna.

Якщо vchitel poednue в собi любов до sprawi i vіdpoividalna.

Бібліотеку «Кримської світлиці» поповнила подарована письменником із Закарпаття Мирославом Дочинцем книга «Многій літа, благій літа», яка за рейтингом «Книжка року-2010» увійшла до списку найпопулярніших видань України. Пропонуємо увазі читачів уривок з цієї книги і запрошуємо до нашої «Світличної» бібліотеки!

(Продовження. Поч. у № 14-17)

Я не відмовляюся від яєць. Це — «золото в шкаралупі» (від домашніх курей). Яйця п'ю сирими. Але не часто.

Коли відчуєте, що організм швидко втомлюється, що вас усе дратує, робота, як кажуть, із рук валиться — це означає: треба вживати моркву двічі-тричі на день. Бажано з олійкою і медом. Так відвіновите сили.

Якщо слабнє і випадає волосся, це не просто так. Мабуть, хвора підшлункова залоза. А якщо нездорова ще й щитовидна залоза, то ви скоро облисите. Почніть вживати якнайбільше насіння кропу. Від цього підшлункова залоза запрацює добре. Саме волосся можна укріпити самшитом і зеленим плющем. Відварюйте гілочки листя і ополіскієте голову, втираючи легенько в шкіру відвар вічнозелених кущів. А волосся добре мити домашнім яйцем. Для жирного волосся краще блок, а для сухого — жовток. I теж втирати у шкіру голови. Волосся буде густим, довгим і лискучим, як той плющ.

Жінкам раджу їсти повсякчас горіхи і печінку — зморшки не скоро з'являться.

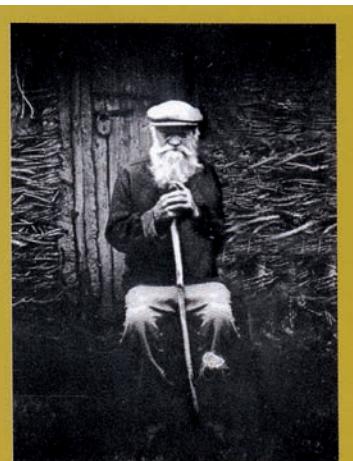
Де я жив, там вивчав місцеві мови і навіть читав на них. Знаю шість мов. Рахую все в голові, запам'ятую всі дати, де, що, коли і з ким було. Від цього пам'ять добра. Свою пам'ять муштрю, згадуючи вірші, молитви, казки і приповіді, які чув ще від своїх дідів.

Якщо болять суглоби і поперек. Дві столові ложки подібрінних гілочок верби та стільки ж бузку (чи кори з них) перемішуюмо, додаємо одну столову ложку лаврового листя і заливамо 0,5 л горілки. Настояється три тижні. Тоді додаємо 50 г камфорного спирту і одну червону перчину. Цим натираємо хворі місця.

Сплю на твердій постелі. Під головою маленька подушка, набита пахучим сіном — кмин, чебрець, материнка, м'ята, лаванда, товчене валеріана. Вкриваюся легкою солдатською ковдрою. Ніяких пухових перин. У пір'ї всіляка зараза водиться.

Старечі хвороби очей лікуйте на тертою морквою.

Дехто дивується, як я можу весь час задовольнятися прісною, грубою і несмачною їжею. Та ні, мені смачно! Бо майже все, що їм, присмачую кислим молоком, киселицею, помідоровим соком, медом, часником, гаріком перцем (стручковим), чебрецем, базиліком, м'ятою, материнкою, коріандром, кропом, петрушкою. Повірте, з цим і

МНОГІЙ ЛІТА. БЛАГІЙ ЛІТА

Заповіти 104-річного карпатського мудреця - як жити довго в здоровії, щасті і радості

печеня картопля, і варені каштани, і кукурудзяний токан смакують, як делікатес.

Якщо ви хропите, треба укріпляти м'язи горла — вранці і ввечері протяжно проказувати звук «й», напрурючи горло, язик та шию.

Влітку кисле молоко наполовину розвільяє холодною водою. Чудово тамує спрагу.

З рідких страв я їм тільки супи з квасолі та овочів (ніяких м'ясних бульйонів та холодців).

Не забувайте, що не вимітить після їди рот — це все одно, що невіміта ложка.

Гарячі страви готову лише на 1-2 рази. Їжа має бути свіжою.

Добре, якщо салат, кріп, цибулю їсте щодня. Тоді їжа стане ліками. А ще треба частіше вживати пшоняну кашу. Тоді шлунок добре працюватиме, кислотність нормалізується, зникне запах із рота.

Вранці здоровий чоловік має їсти ситно, увечері — помірно.

Не працюй понад силу. Я так чиню: при тяжкій роботі часто перевічиваю, годину дрімаю. Після полуради працюю вітвісли. Таким способом можу зробити більше, ніж ті, хто жили рве.

Не їжте перестиглих плодів, підгнилих овочів, прогріклих і пліснявих горіхів.

Плоди дерев я смакую окремо від іншої їжі.

Гризіть моркву — будете легкі і моторні, як зайці. Якщо її їсти з олією чи сметаною — користь подвійна.

Шкірку лимона не викидайте —

протирайте нею руки і лицце.

Хоть любить масне, слід більше їсти редьки. Редькою також укріпите печінку, нирки, судини, волоси.

Нехай мої поради щодо харчування не обтяжують вас. Хто обрав їх, нехай уважає за необхідність, потім це стане звичкою. А далі —

Не так шкідливо пити, як пиячи. Серед моєї рідні не було п'янин. А все завдяки сестрі моєї бабки. Вона навчила жінок, як із цим боротися. Сушила квіти хризантеми, сікла, дрібо товкав і настоювали на горілці, яку давала пити чоловікам. Після того вони або взагалі не пили, або пили дуже мало.

Щоб не було застуди, не мійтесь гарячою водою, споживайте щодня горіхи і часник, ходіть босоніж по насипаній на підлозі кукурудзі і вдосталь спіть.

Десять яєць червоної горобини щодня — і зір поліпшиться. Можна просто висмоктувати з ягід сік. За місяць неодмінно відчуєте бажаний результат.

Жінки, які вживатимуть горобину, будуть стрункими і пружними, хоча б скільки разів не народжували. Придатні для цього відвари не тільки з ягід, а й з листочків та молодих гілок. Для приготування відвару столову ложку сировини залити склянкою окропу, прокип'ятити і випити порцію впродовж дня за кілька разів.

Якщо змущені довго перебувати на холоді або в вологості, носіть при тілі мішечки з сушеною гвоздикою.

Добре в домі тримати зерно — воно додасть сил тілові. А яблука допомагають диханню.

Заварюючи шипшиловий чай, не кидайте в 1 л води більше 7 плодів шипшини. Цього досить на день, більше піде на шкоду. Перший раз варіть довго, потім ці ж плоди запарюйте ще кілька разів.

Коли приходить сезон ягід, можете відмовляти собі в будь-якій їжі, тільки не в ягодах. Щодня їздайте бодай горячкою. Якщо зірки — це очі неба, то ягоди — очі землі. Немає серед них головних і другорядних. Кожна наситить вас силою і здоров'ям — від черешні до кавуни.

Прив'язуйте мішечки з сухою сіллю до ран, наривів і набряків — сіль відтягне гній і погану кров.

Нікому не завадить очистити судини, шлунок, вивести з організму зайву воду, прогнати з нирок пісок і застопкоти нервову систему. Для цього маємо чи не в кожному дворі скромні квітки — грицики. Чайну ложку посічених листочків грициків залити склянкою окропу, настоїти півгодини. Пити по 50 грамів тричі на день за півгодину до їжі і четвертий раз — перед сном.

Ви станете легшими, стрункішими, сильнішими, добрішими.

Цибуля чистить і прояснює мозок, заспокоює і омолажує. Візьміть собі за звичку з'їдати хоча б одну цибулину щодня.

канка Анна Джервіс з Філадельфії виступила з ініціативою встановлення матерів у пам'ять про свою матір, яка передчасно померла. Анна писала листи до державних установ, законодавчих органів, видатних осіб із пропозицією один день у році присвятити встановленню матерів. Її старання увічнілися успіхом — у 1910 році штат Віргінія перший визнав День матері як офіційне свято.

1975 р. — київське «Динамо» вперше виграло європейський Кубок володарів Кубків з футболу.

Народилися:

1849 р. — Панас Мирний, український письменник.

1963 р. — Олександр Кривенко, український журналіст і громадський діяч.

Померли:

1888 р. — Яків Головацький, галицький лінгвіст, етнограф, фольклорист, поет, священик і педагог. Співзасновник об'єднання «Руська тристя».

13

День матері в Україні.

В Україні відзначається в другу неділю травня відповідно до Указу Президента України від 10 травня 1999 року за № 489/99.

У 1908 році молода амери-

Шановна редакція! У 2014 році моїм рідним Карпівцям, що в Чуднівському районі на Житомирщині, виповнюється 300 років. Може, вже хтось раніше мене почав готуватися до ювілею і має якісь свої цікаві задумки, та я прошу вас надрукувати в газеті «Кримська світлиця» герб села Карпівці, яким його бачу і який я намалював. Люди в Карпівцях дуже гарні, працьовиті, талановиті. Селу і його трудівникам я присвятив свій гімн-вальсь, який теж прошу опублікувати в газеті «Кримська світлиця». Мені б дуже хотілося, щоб хтось використав мою ідею святкування ювілею і написав би ще кращий гімн, намалював ще кращий герб нашій малій батьківщині. Маю велике бажання співпрацювати зі своїми земляками.

Яків ГОРДІЙЧУК

м. Сімферополь

ВІЧНО ЮНІ МОЇ КАРПІВЦІ

Карпівці, вічно юні мої,

чарівні —

Подих хмелю п'янкий
і цілющої хвої.

І весняні хори пташок голосні,
І діяння людей

та природи живої.

Ваша гордість,
кохані мої Карпівці:

І могутні дуби
у зеленій діброві,

І столітні сиві діди-мудреці,
І дівчата, і хлопці

стрункі й чорнобриві.

То пишаймося ж ми
і гаями, й людьми,

І ланами пшениць золотих

на узлісся:

І як неба блакить, голубій льони
Хай квітають перлину Полісся,

Не століття,

а тисячу сонячних літ.

І живіть, Карпівці,

і буйайте в цвітінні

Хай зростає і можиться

славний ваш рід —

Трудове і чудове

нове покоління!

Малюнок Я.М. Гордійчука

Старці розбив польське військо.

1648 р. — перемога Богдана Хмельницького над поляками під Жовтими Водами.

1954 р. — вибухнуло повстання політ'язнів у Кінгірі.

2004 р. — українська співачка Руслана Лижичко здобула перемогу в музичному конкурсі «Євробачення — 2004».

Народився:

1859 р. — Панас Саксаганський, український актор і режисер.

1873 р. — Павло Скоропадський, український громадський, політичний діяч, військовик. Походив з козацько-старшинського роду Скоропадських. Офіцер армії Російської імперії. Учасник Російсько-японської (1904-1905 рр.) та Першої світової війни (1914-1918 рр.). Гетьман Української Держави (29 квітня — 14 грудня 1918 р.).

Один із лідерів та ідеологів монархічного гетьманського руху.

16

День пам'яті жертв політичних репресій.

1968 р. — запорозький гетьман Яків Острянин на р.

П'ЯТДЕСЯТ ВЕСЕН - РАЗОМ!

УКРАЇНСКА РОДИНА В СЕВАСТОПОЛІ ВІДЗНАЧИЛА ЗОЛОТИЙ ЮВІЛЕЙ

Подружжя Процак — з поколінням, якому довелось на собі винести всі труднощі післявоєнних часів, севастопольці, які з радістю сприйняли Незалежність України.

Богдана Михайлівна розповідає, що в юності вона була невисокого зросту, худенька, і коли йшли увечері в кіно, то подруги проходили безперешкодно, а її казали: «Дівчинко йди додому, ти ще маленька».

Василь Процак після закінчення курсів прийшов в їхнє село працювати кіномеханіком, він не мав претензій до юної глядачка, і тому дав квиток. Після сеансу вона поверталась додому, а культпрацівник йшов до свого села поза її хату і, знову побачивши її, сказав: «Запам'ятай, що будуть одружуватись тільки з тобою».

Василь поїхав на заробітки до Казахстану і Богданці було радісно отримати від нього першого листа. У ньому він підтверджував свої наміри. Потім він перейхав на Донбас, де був його брат.

У свідоцтві про одруження від 6 травня 1962 року написано, що взяли шлюб Василь Павлович Процак із села Ішків Золотниківського району Тернопільської області і Богдана Михайлівна Возна — із села Росоховатець.

А весни цього ж року Василя забрали матросом до Чорноморського флоту.

Через рік молода дружина переїхала поблизу до місця його служби. Жила в Андріївці, бо Севастополь був закритим містом, працювала на виноградниках, жила в гуртожитку.

Чотири роки Василь Процак сумлінно відслужив на флоті на ракетоносці «Бойкий», мав за від-

мінне володіння суто морською спеціальністю відзначеними від командування. Богдана Михайлівна показуєграмоту від 1 грудня 1965 р., підписану контр-адміралом ЧФ, в якій зазначена подяка «за високу майстерність у спеціальній підготовці кращому гідроакустику з'єднання старшині 2-ї статті Василю Процаку».

24 жовтня 1965 року газета «Флаг Родины» надрукувала його велике фото і відзначила, що він не лише першокласний фахівець, а й домугся того, що його команда відмінна, і класна.

Невдовзі ця ж газета відзначала розробку під керівництвом вже старшини 1-ї статті Василя Процака оригінальної схеми одного з блоків станції, після чого значно зменшились перешкоди, а схему відправили на завод.

1965 року народилась перша з трьох дочек — Лариса, а наступного — чоловікік закінчив військову службу, але любов до моря не пройшла, і він став моряком за кордонного плавання на підприємстві «Югрибхолодфлот»,

спочатку матросом, а потім — боцманом.

У подружжя народились ще дві доньки — Тереза у 1967-му та Маруся у 1982 р. За виховання дітей п. Богдана має подяки із школ, де вони вчилися.

Сім'я спочатку винаймала житло, а у 1970 році переїхала до власної кооперативної квартири в будинку у районі Комишової бухти.

Василь Павлович сумлінно працював 13 років на транспортному рефрижераторі «Улан-Уде», а потім на такому ж кораблі «Камчатський пролив». І всюди мав подяки від керівництва за відмінне виконання трудових обов'язків та власну ініціативу. Дружина розповідає, що було і таке, що він на корабель привозив землю і в рейсах вирощував овочі.

14 жовтня 1979 року в газеті «Труженик моря» другий помічник капітана «Улан-Уде» Ю. Щукін пише про порятунок громадян Голландії з яхти, яка горіла в Середземному морі, і відзначає у тому числі активну участь у цій операції боцмана В. Процака.

Дружина тим часом виховувала дітей.

Після виходу на пенсію у 1992 році п. Василь не

припиняв трудитись і нині є старшим зміни охорони у військовій частині ВМС України.

А повінчались вони в Зарваниці у вересні 2001 року, про що свідчить підпис ректора Вищої Духовної семінарії ім. Йосипа Сліпого Василя Семенюка у свідоцтві про святе таїнство вінчання.

У вітальні подружжя багато квітів, ікон, вишивок, книг, вишитих напис «Наше гласо — Бог і Україна», сімейні фотографії. На стінах — фото владики Любомира Гузара, архієпископа Володимира Стернюка, Тараса Шевченка, Романа Шухевича, Степана Бандери, Левка Лук'яненка, адмірала Бориса Кохіна. В гостях у них було чимало українських патріотів, адже Богдана Процак — відома громадська діячка. Завдяки її старанню 19 серпня 1991 року була зареєстрована перша в Криму греко-католицька громада. «Союз українок Севастополя», Севастопольська організація НСОУ «Пласт», «Просвіта» — це організації, до створення яких п. Богдана має безпосереднє відношення. Підтримує вона передплату і розповсюдження газети «Кримська світлиця», робить копії статей і розсилає їх по всьому світу. Співпрацює вона із сайтом «Українське життя в Севастополі», який був створений у 2000 році.

Разом з усіма читачами «світличанами» приєднуємося до численних привітань з побажаннями міцного здоров'я, всіляких гараздів, сімейного та життєвого щастя «золотій» українській севастопольській родині Процак.

Микола ВЛАДЗІМІРСЬКИЙ

ПЕРЕДПЛАТИТИ «Кримську світлицю» на друге півріччя 2012 року можна у будь-якому поштовому відділенні на території України.

Передплатний індекс — 90269

ВАРТИСТЬ ПЕРЕДПЛАТИ:

1 місяць	—	9,27 грн.
3 місяці	—	27,21 грн.
6 місяців	—	52,77 грн.

На фото (зліва направо): вчитель української мови з гімназії № 8 Анатолій Зінчук, публіцист Ігор Лосєв, Богдана Процак, контр-адмірал Сергій Рибак, батько Микола Квіч, Василь Процак

СКІЛЬКИ КОШТУЄ «КРИК»?

Відома картина «Крик» норвезького художника-експресіоніста Едварда Мунка була продана на аукціоні Sotheby's Нью-Йорку за 119,9 млн. доларів. Це новий рекорд вартості для творів мистецтва, проданих з молотка.

До сьогодні найбільша сума була сплачена за картину Пабло Пікассо «Оголена, зелене лінії блюст», яка в 2010 році була продана на торгах за 106,5 мільйонів доларів.

Експерти Sotheby's оцінювали роботу Мунка в 80 млн. доларів, при цьому підкresлюючи, що ціна прогнозувалася інтуїтивно, оськільки передбачити заздалегідь, якою в кінцевому підсумку може виявится вартість такого твору, неможливо.

«Крик» Мунка є одним з найбільш знакових творів мистецтва періоду модернізму. На думку критиків, картина висловлює почуття ек-

зистенційного страху і занепокоєння, що пе-реслідує людину сучасної цивілізації.

На полотні розміром 79 на 59 см зображені фігури людин, рот якої розкритий у відчайдушному крику. Схопившись за голову, вона стоїть на мосту на тлі заходу сонця, а за спину у неї відображені двоє байдужих до її страждання людей.

Едвард Мунк створив чотири версії картини «Крик», дві з яких написані маслом, дві — пастеллю. Виставлена на аукціон Sotheby's робота належить до останніх і є єдиним примірником, який зберігається в руках приватних колекціонерів. Картина відрізняється від трьох інших особливо яскравою палітурою кольорів. На рамі картини також є авторський напис, який пояснює її сюжет: «Мої друзі пішли далі, я залишився позаду, тримаючи від занепокоєння, я відчував великий Крик Природи».

(<http://gazeta.ua>)

УКРАЇНСЬКІ ОБ'ЄКТИ — ДО СПИСКУ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО

Культурна спадщина та її збереження є невід'ємною частиною єдиного загальноєвропейського культурного процесу. Україна як європейська держава має великий історико-культурний потенціал, що стосується практично всіх видів пам'яток. Останнім часом помітно активізувалася робота з внесення українських об'єктів до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Саме цьому питанню було приділено найбільшу увагу під час міжнародної наукової конференції «Методичні проблеми пам'яткоохоронних досліджень», що проводилася наприкінці квітня Міністерством культури України. Про останні напрямки та найближчі перспективи України доповідала директор НДІ пам'яткоохоронних досліджень НАН України, кандидат історичних наук Олена Сердюк.

У січні 2012 року Міністерством культури, Міністерством закордонних справ, Національною комісією України в справах ЮНЕСКО разом з Міністерством культури Республіки Польща з метою внесення найбільш цінних пам'яток дерев'яної сакральної архітектури до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО було підготовлено спільну транскордонну номінацію — «Дерев'яні церкви карпатського регіону України і Польщі». Від України до переліку пам'яток увійшли об'єкти, розташовані в Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській областях, які є зразками найдосконаліших досягнень у сакральній архітектурі. Відповідно, пам'ятки Республіки Польща розташовані в Підкарпатському та Малопольському воєводствах країни.

Також у січні 2012 року Міністерством культури України та Національною комісією України в справах ЮНЕСКО було проведено роботу з підготовки номінації до Списку всесвітньої спадщини «Стародавнє місто Херсонес Таврійський та його хора». Пам'ятка розташовується у м. Севастополі на території Кримського півострова. Вона складається з кількох заповідних ділянок, які охоплюють збережені частини стародавнього Херсонеського городища та його сільськогосподарської округи — хори.

У вересні 2012 року до штаб-квартири ЮНЕСКО в Парижі для внесення до Списку всесвітньої спадщини Міністерством культури України планується подати ще кілька нових номінацій, роботу над якими майже завершено: «Історичне середовище столиці кримських ханів у місті Бахчисарай» (м. Бахчисарай, АР Крим) та археологічна пам'ятка «Кам'яна Могила» (Запорізька область, Мелітопольський район, смт. Мирне).

Крім того, на конференції відбулося обговорення перспективи внесення до Попереднього списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО спільної з Молдовою транскордонної номінації «Печерні монастири Подністров'я», номінації під умовною назвою «Кримська Готія: від земель дорі до князівства Феодоро» (цитадель Мангуп-Кале, пічерне місто Ескі-Кермен, Сюйренська фортеця, Киз-Куле — АР Крим), а також ідеї новітньої серійної транскордонної номінації «Храми Київської Русі XI-XIII ст.» (загалом 23 храми, понад 50 % з яких розташовано на території України), запропонованої під час конференції заступником директора Департаменту культурної спадщини та культурних цінностей Мінкультури, кандидатом архітектури Віктором Вечерським.

Нагадаємо, що на цей час до Попереднього списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО від України було включено всього 15 об'єктів.

Оформити передплату на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журналне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. **Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com**